

POLICEJNÍ AKADEMIE ČESKÉ REPUBLIKY V PRAZE

Fakulty bezpečnostního managementu

Katedra veřejného práva

Právní argumentace s akcentem na ústavně konformní výklad

Diplomová práce

**Legal argumentation with an emphasis on a constitutionally compliant
interpretation**

Master thesis

VEDOUCÍ PRÁCE
doc. JUDr. Jan Tryzna, Ph.D.

AUTOR PRÁCE
Roman Míka

PRAHA
2022

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že předložená práce je mým původním autorským dílem, které jsem vypracoval samostatně. Veškerou literaturu a další zdroje, z nichž jsem čerpal, v práci řádně cituji a jsou uvedeny v seznamu použité literatury.

V Praze, dne 24. 8. 2022

Roman Míka

ANOTACE

Diplomová práce se zabývá tématem právní argumentace a ústavně konformním výkladem. Práce se věnuje uplatnění právní argumentace a ústavního práva v českém právním prostředí. Popisuje náhled na právo, interpretaci a některé možnosti interpretace. Interpretace souladná s ústavním pořádkem má stěžejní význam v právní praxi. Právní argumentace se odehrává ve dvou základních rovinách, skutkové a právní. Právní argumentace nabývá celé řady podob, kdy nemusí být pouze racionální, ale i taková, která se snaží očividně přesvědčit jiné osoby. Případně se argumentující odvolává na negativní charakter jiné osoby. Právní argumentace se uskutečňuje při vydávání rozhodnutí rozličnými orgány veřejné moci včetně jejich odůvodňování.

KLÍČOVÁ SLOVA

právo, právní argumentace, interpretace v právu, ústavně konformní výklad, právní zásady a principy

ANNOTATION

The thesis deals with the topic of legal argumentation and constitutional interpretation. The thesis deals with the application of legal argumentation and constitutional law in the Czech environment. It describes the view of law, interpretation and possibilities of interpretation. Interpretation consistent with the constitutional order is of central importance in legal practice. Legal argumentation takes place on two basic levels, factual and legal. Legal argumentation takes many forms, not only rational, but also one that seeks to persuade to the extreme. Alternatively, the arguer appeals to the negative character of another person. Legal argumentation takes place when decisions are made by various public authorities, including the giving of reasons for them.

KEY WORDS

law, legal argumentation, interpretation, constitutionally compliant interpretation, legal principles

Mé poděkování patří doc. JUDr. Janu Tryznovi, Ph.D.za trpělivost a ochotu, kterou mi na počátku psaní diplomové práce věnoval.

Obsah

1 Úvod	6
2 Co je to právo?	8
3 Právní interpretace.....	11
3.1 Metody právní interpretace	18
3.1.1 Jazykový (gramatický) výklad.....	21
3.1.2 Systematický výklad	22
3.1.3 Historický výklad	23
3.1.4 Teleologický výklad	25
4 Ústavně konformní výklad	26
4.1 Neodstranitelnost demokratického právního řádu a klauzule věčnosti	28
4.2 Prozařování ústavních práv a svobod a neprávo.....	31
4.3 Ústavní principy a zásady	33
4.4 Konstitucionalizace soukromého práva a výklad v souladu s Listinou základních práv a svobod.....	36
5 Argumentace v právu.....	39
5.1 Skutkový stav	42
5.1.1 Dokazování v civilním řízení.....	45
5.2 Právní otázky	46
5.2.1 Jak argumentovat?	47
5.2.2 Právní argumenty	48
5.2.3 Argumentace judikátem a judikaturou.....	50
6 Aplikace práva	52
7 Analýza nálezů Ústavního soudu.....	56
7.1 Analýza kauzy Melčák.....	57
7.2 Analýza ve věci náhrady škody podle zákona č. 82/1998 Sb.....	59
7.3 Analýza nálezu ve věci zrušení krizového opatření vlády.....	61
8 Závěr.....	64
Seznam použité literatury	66

1 Úvod

Diplomová práce se zabývá tématem Právní argumentace s akcentem na ústavně konformní výklad. Právní argumentace a interpretace v právu je tradičním tématem právní teorie. Někdy se na právní argumentaci pohlíží jako na něco, co může být snad rozsáhlé a zatěžuje orgány veřejné moci při rozhodování, neboť se musí s argumentací účastníků seznámit a případně protiargumentovat. Téma z oblasti právní teorie je doplněno ústavním právem. I když se jedná o práci převážně teoretickou, právní argumentace je pro praktikujícího právníka neoddělitelnou součástí dennodenní práce a taktéž umožňuje přemýšlení o právních případech v mnoha rozličných směrech i alternativách. Úřední osoby, které nemají formální vzdělání v oblasti práva, velmi často výrazně zasahují do práv a svobod fyzických či právnických osob, aniž by vhodně používaly argumentaci ve svých rozhodnutích a odůvodněních.

Práce si klade otázku, co je to právo? Odpověď na položenou otázku není ryze akademická, ale i praktická, neboť od odpovědi se odvíjí následná interpretace a argumentace. V položené otázce „*co je to právo*“ se střetává mimo jiné pohled na pozitivismus a iusnaturalismus. Na iusnaturalismus se mohou odvolávat adresáti práva, pokud nenajdou v normativních textech příznivý výklad svých práv a svobod. Nicméně iusnaturalismus není jednotnou koncepcí, ale mnoha různými pohledy měnícími se v průběhu lidských generací a střetávajícími se filozofickými úvahami. V celé řadě případů nelze brát právo pouze jako soubor právních předpisů, ale taktéž se musí zohledňovat společenský kontext. Práce se zaměřuje na právo jako z pohledu střetávání myšlenek, interpretace a argumentace.

Další část práce tvoří interpretace a metodika právní interpretace. Významným se jeví, aby široká veřejnost měla možnost porozumět právním textům, které ji ovlivňují v běžném životě, zejména se jedná o občanský zákoník. Rozlišujeme jazykový, systematický, historický a teleologický výklad. Samostatnou, avšak do délky této práce obsáhlou, kapitolu v rámci interpretace tvoří ústavně konformní výklad. V kapitole Ústavně konformní výklad popisují vymezení ústavního práva, ústavní principy, zásady a taktéž se zaměřují na Listinu

základních práv a svobod. V posledních letech, zejména s účinností občanského zákoníku od 1. ledna 2014, dochází ke konstitualizaci soukromého práva. Dále ústavně konformní výklad rozvíjí Ústavní soud, který se inspiroje taktéž Evropským soudem pro lidská práva. Rozhodnutí a odůvodnění Ústavního soudu, jako orgánu chránící ústavní práva a svobody, často citují účastníci řízení před správními orgány.

Ve stěžejní části práce se zabývám argumentací v právu, kde vymezuji, co se skrývá podpojmem argumentace a její využití v právu. Popisuji skutkovou a právní argumentaci, zmiňuji postup, jak argumentovat a dále, jak by se argumentovat nemělo. V práci zmiňuji a popisuji skutkové a právní otázky v argumentaci. Krátkou kapitolu tvoří aplikace práva, kde jsou popsány postupy, které používají orgány veřejné moci v řízení i při vydání rozhodnutí.

V poslední kapitole analyzuji tři nálezy Ústavního soudu. Nález Ústavního soudu v tzv. kauze Melčák se stal přelomovým judikátem českého Ústavního soudu. Nález se setkal s nevolí politiků, ale i části právnické obce bezprostředně po svém vydání. V roce 2022 stále vyvolává celou řadu nedořešených praktických otázek, kdy může Ústavní soud zrušit to, co ústavodárce nazval ústavním zákonem a tento akt byl přijat procedurou pro ústavní zákony. Druhý nález se věnuje náhradě škody podle zákona č. 82/1998 Sb. a třetí nález popisuje zrušení nařízení vlády za nouzového stavu.

Použitými zdroji jsou zákony, učebnice, monografie, rozhodnutí soudů, články z časopisů a odborných elektronických zdrojů. Převážně využívám zdrojů v českém nebo slovenském jazyce. Důležitou součástí pro používání právní argumentace je pravidelné seznamování se s rozhodováním a judikaturou soudů. V dnešní době má možnost seznámení s významnými judikáty kdokoliv s přístupem k internetu.

2 Co je to právo?

V diplomové práci se věnuji právní argumentaci a interpretaci. První významnou otázkou může být, co je to právo. Pojem právo je neurčitý a mnohdy se v praxi vedou spory o to, co je právo a co již není právo.¹ Aleš Gerloch vymezuje právo jako multidimenzionální fenomén.² Latinské *ius* znamená právo a *iustitia* se překládá jako spravedlnost. Právo můžeme vnímat v mnoha významech. Možné významy práva (i) přirozené versus pozitivní právo, (ii) právo v knihách (*law in books*) versus právo v praxi (*law in action*), (iii) subjektivní versus objektivní právo, (iv) právo lze vnímat jako normativní system, právní vztahy, právní vědomí apod.

Světově známý právní filosof Herbert Hart ve svém díle *Pojem práva* uvádí, že definovat právo je mnohem složitější než u jiných vědních oborů.³ Stanovit, co je právo a co již právem není, je nikdy nekončící právovědná diskuze, ale taktéž praktický problem například v soudních sporech. Právo není pouhým souborem normativních textů, mnohdy se právní teorie i praxe hlásí k přirozenému právu. Na přirozená práva odkazuje i preambule Listiny základních práv a svobod, účinný občanský zákoník v obecné části, tedy přímo v normativní části, opakovaně deklaruje přirozená práva. „*Hranice mezi nesprávností stanoviska a zaujetím jednoho z možných názorů se zamlžuje. Pro neprávnicka různé názory i nejednotnosti způsobené chybami splývají v jednu velikou nejistotu o tom, co je v souladu s právem. Jeho bezradnost a neschopnost orientovat se, ústí v dojem, že právo je to, co se komu hodí k dosažení jeho individuálního cíle.*“⁴ Herbert Hart popisuje případ ženy, která za Třetí říše oznámila úřadům svého manžela, jenž pronesl urážlivé výroky na adresu Adolfa Hitlera. Tato manželka neměla

¹ Machalová, Tatiana. *Aktuální otázky metodologie právního myšlení* / Tatiana Machalová ... [et al.]. 1. vyd.. Praha : Leges, 2014. 335 s. brož. (Praktik [edice]) ISBN:978-80-7502-060-4, s. 14

² GERLOCH, Aleš. *Teorie práva*. 7. aktualizované vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2017. Právnícké učebnice (Aleš Čeněk). ISBN 978-80-7380-652-1., s. 21

³ HART, H. L. A., PŘIBÁŇ, Jiří, ed. *Pojem práva*. Přeložil Petr FANTYS. Praha: Prostor, 2004. Obzor (Prostor). ISBN 80-7260-103-2., s. 17

⁴ PELIKÁNOVÁ, Irena. *Hledání práva - nesprávnost v právu* In: GERLOCH, Aleš, ed. *Teoretické problémy práva na prahu 21. století: pocta k 75. narozeninám prof. JUDr. Jiřího Boguszaka, DrSc.* Praha: Karolinum, 2002. ISBN 80-246-0415-9., s. 83 a násl.

žádnou zákonnou povinnost jej oznámit. Manžel byl zadržen, odsouzen k trestu smrti, ale nakonec byl poslán do války. V roce 1949 byla žena stíhána u západoněmeckého soudu pro trestný čin nezákonného zbavení svobody. Tento čin byl trestný podle německého trestního zákoníku z roku 1871, který zůstal v platnosti od svého přijetí i během éry Třetí říše. Manželka se dovolávala toho, že manželovo uvěznění bylo na základě nacistických zákonů, a tudíž dle jejich slov se nedopustila žádného trestného činu. Odvolací soud, k němuž se věc nakonec dostala, rozhodl, že manželka je vinna z toho, že po udání u německých soudů dosáhla zbavení svobody svého manžela. Ačkoli byl manžel soudem odsouzen za porušení nacistického zákona, zákon byl v rozporu se zdravým svědomím a smyslem pro spravedlnost všech slušných lidí.⁵ Tomáš Sobek k zákonům přijatým v době Třetí říše uvádí následující „*[j]jejich závaznost soudci Třetí říše vcelku spolehlivě uznávali. Můžeme se ptát, proč se tenkrát takovým zákonům nevzepřeli, když mnohé z nich přece byly hrubě nespravedlivé. Jenomže soudce, který tenkrát věřil v národní socialismus, tyto zákony prostě nepovažoval za nespravedlivé. Naopak je považoval za výraz národní spravedlnosti. Vládou-li ve společnosti pokřivené představy o spravedlnosti, rozhodujícím problémem není otázka, zda se má soudce vzepřít nespravedlivým zákonům, ale jaké zákony považuje, resp. by měl považovat za nespravedlivé.*“⁶

Právo můžeme vnímat také z pohledu, jak na konkrétné věc pohlíží soudy. „*Zakladatelé právního realismu se s oblibou odvolávají na známý a různě vysvětlovaný výrok populárního soudce Nejvyššího soudu USA Olivera Wendella Holmes (1841-1935), který se týká chápání práva: Když si vezmeme otázku, co je právo najdeme autory, kteří tvrdí, že je to logický systém, že je to dedukce z principů. Když se však podíváme na názor našeho přítele, průměrného člověka,*

⁵ *Positivism and the Separation of Law and Morals* Author(s): H. L. A. Hart Source: Harvard Law Review, Feb., 1958, Vol. 71, No. 4 (Feb., 1958), pp. 593-629 Published by: The Harvard Law Review Association Stable URL: <https://www.jstor.org/stable/1338225>

⁶ SOBEK, Tomáš. *Právní rozum a morální cit: hodnotové základy právního myšlení*. Praha: Ústav státu a práva AV ČR, 2016. ISBN 978-80-87439-23-4, s.121

uvidíme, že se příliš nezajímá o dedukce, ale že chce vědět, jak massachusettský nebo anglický soud ve skutečnosti rozhodne.”⁷

Zjednodušeně řečeno právo je souhrn pravidel chování, že zadaných podmínek a při dané dispozici nastane určitý následek.⁸ Jako ideál můžeme vnímat Celsův výrok, že právo je umění uplatňovat to, co je dobré a spravedlivé. Profesor práva z USA Fred Rodell napsal v roce 1939 knihu,⁹ kde vtipně kritizuje právníky a také jejich způsob myšlení včetně právní argumentace. Dle jeho slov měla společnost dříve šamany, nyní má právníky.

⁷ *Vybrané kapitoly ze sociologie a psychologie práva. Část 1, Sociologická / Miloš Večeřa, Martina Urbanová. 1. vyd.. Brno : Masarykova univerzita v Brně, 2010. 205 s. brož. (Učebnice Právnické fakulty MU ; sv. 436) ISBN:978-80-210-5064-8, s. 49*

⁸ KOLOUŠEK, Martin. *Několik poznámek k interpretaci práva, její úloze a možností jejího zneužití. PRÁVNÍ PROSTOR*. Dostupné z: <https://www.pravniprostor.cz/clanky/ostatni-pravo/nekolik-poznamek-k-interpretaci-prava-jeji-uloze-a-moznostem-jejeho-zneuzeni>

⁹ název knihy je v originále WOE UNTO YOU, LAWYERS!

3 Právní interpretace

Interpretace (latinsky *interpretatio*, česky výklad či vysvětlení) je činností člověka. Člověk je ovlivněn okolním světem a dělá si o něm úsudek.¹⁰ Mnohdy se píše či mluví o interpretaci právní normy, avšak právní norma je výsledkem interpretace právního předpisu.¹¹ Ivo Telec uvádí v monografii, že nesmí platit rčení „*dva právníci, tři názory*.”¹² Jaromír Havránek definuje právní normu tak, že je „*základním elementárním prvkem, stavebním kamenem právního řádu - práva, a to jak v pojetí objektivního práva jako množiny norem účinných na daném území a v daném čase, tak i práva subjektivního, které reprezentuje možnost uskutečnit své chování na základě a v mezích objektivního práva. Z tohoto úhlu pohledu je zřejmé, že také představují jednu z uhebných kamenů obecně-teoretických úvah o právu. Bez právních norem je prakticky nemyslitelné tzv. právo v akci, tj. naplnění jeho základní regulativní funkce, včetně jeho uskutečňování ve faktickém i teoretickém smyslu. Pojem právní norma lze označit za jeden z klíčových a zcela základních pojmů teorie práva.*”¹³ Viktor Knapp ke znalosti právních norem poznamenal, že „*u nikoho (ani u toho, kdo má právní vzdělání) nelze předpokládat úplnou znalost právního řádu.*”¹⁴ Právní norma nepospisuje reálný svět, ale jak se mají adresáti norem chovat. Adresáti právních norem se rozhodují, zda jejich chování bude v souladu s právní normou či nikoliv, avšak mnohdy si nejsou vědomi ani existence normy dopadající na jejich chování. U příkazů a zákazů spočívá tato protiprávnost v jejich porušování, kdy adresát právního řádu může poměřovat zisk z protiprávního jednání versus prospěch

¹⁰ HARVÁNEK, Jaromír. *Právní teorie*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2013. Monografie (Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk). ISBN 9788073804589, s. 309

¹¹ KNAPP, Viktor. *Teorie práva*. Praha: C.H. Beck, 1995. s. 168. ISBN 80-7179-028-1. Dostupné také z: <https://ndk.cz/uuid/uuid:04c37f60-cf4a-11e7-80e7-5ef3fc9bb22f>

¹² TELEC, Ivo. *Metodika výkladu právních předpisů: právně hermeneutická technika*. Brno: Doplněk. ISBN 80-7239-103-8., s. 12

¹³ HARVÁNEK, Jaromír. *Právní teorie*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2013. Monografie (Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk). ISBN 9788073804589, s. 133

¹⁴ Právník: časopis věnovaný vědě právní i státní, jež vydává Právníká jednota v Praze : -1956. Praha: Právníká jednota, 1992, 131(1), s. 3. ISSN 0231-6625. Dostupné také z: <https://kramerius.lib.cas.cz/uuid/uuid:9b0bfbd8-4eb0-11e1-1232-001143e3f55c>

z protiprávního. Kupříkladu život člověka je chráněn trestním zákoníkem i ústavním pořádkem, přesto se najdou pachatelé vražd. Na jedné straně je platnost norem, splnění (dodržení) normy je věc druhá.¹⁵ Starořímská zásada - *soud zná právo* je oslabena nepřehledností právního řádu. V určitých případech se může osoba vyvinít, neboť v konkrétním případě neznalost zákona nezakládá odpovědnost.

Právní interpretace je známa již od starověku, zejména se rozvíjela ve starověkém římském právu. Nicméně římská interpretace se lišila se současnými interpretačními metodami. V případě Římanů šlo o tvořivou činnost, v současnosti jsou interpreti pouze „*otroky zákona*.”¹⁶ Ve starověkých soudních řízeních nezastupoval účastníky právník, ale rétor. Do římského práva pronikla právní teorie okrajově, vycházelo se z kazuistiky a ze zkušenosti předků. Proslulý je výrok, který pronesl Celsius „*scire leges non hoc est, verba earum tenere, sed vim ac potestatem*.”¹⁷ V určitou dobu se výklad ustanovení jeví bezproblémovým, avšak s vývojem a se společenskou změnou se objevují nové pohledy na výklad.

Interpretací rozumíme tedy výklad či vysvětlení, interpret podává výklad, jak rozumí právu.¹⁸ Při interpretaci se hledá hypotéza, dispozice a sankce právní normy, jednotlivé části právní normy se mohou nacházet v odlišných normativních aktech. Všechny interpretační metody zápasí s omezením jazyka a zevšeobecněním. V právní vědě se vedou spory o to, jestli je nezbytné interpretovat evidentní, avšak co je evidentní, je již výsledkem interpretace. Metody se řeší vztah mezi textem a kontextem, mezi slovem

¹⁵ SOBEK, Tomáš. *Právní myšlení: kritika moralismu*. Praha: Ústav státu a práva AV ČR ve spolupráci s Vydavatelstvím a nakladatelstvím Aleš Čeněk, Plzeň, 2011. ISBN 978-80-87439-03-6, s. 190

¹⁶ GREGOR, Martin. *Základy římského práva: historický úvod, prameny a subjekty*. Praha: Leges, 2022. Student (Leges). ISBN 978-80-7502-598-2, s. 86

¹⁷ česky: poznat zákony, to neznamená pamatovat si jejich slova, ale poznat jejich sílu a moc

¹⁸ KOLOUŠEK, Martin. *Několik poznámek k interpretaci práva, její úloze a možnostem jejího zneužití*. PRÁVNÍ PROSTOR. Dostupné z: <https://www.pravniprostor.cz/clanky/ostatni-pravo/nekolik-poznamek-k-interpretaci-prava-jeji-uloze-a-moznostem-jejeho-zneuzeni>

a smyslem.¹⁹ Interpretace právních pravidel vyžaduje různé postupy od lingvistických, přes logické a systematické až po případnou argumentaci účely, principy a hodnotami v rámci daného normativního textu.²⁰ Kolize účelů práva a jejich řešení spočívá v tom, aby docházelo k jejich poměrování, a tudíž následně přijetí řešení, jenž by odpovídalo “optimálnímu” řešení.

Pro zajímavost je vhodné uvést, jak se o právu a interpretaci uvažovalo před rokem 1989. Zdeněk Jičínský a Jiří Boguszak prohlásili: „*socialistické právo je právem dělnické třídy, jež vytvořila diktatura proletariátu, aby přeměnila společenský řád podle socialistických a komunistických zásad*“.²¹ „*Socialistické právo je vůle dělnické třídy povýšená na zákon*“.²² „*Vědecký výklad a aplikace socialistického práva nejsou možné bez použití metody a způsobu výkladu dialektického a historického materialismu. V socialistickém státě pak nemůžeme pokládat za plně kvalifikovaného pracovníka, který bude správně vykládat a aplikovat normy socialistického práva, toho, kdo by neovládal a nepoužíval při své práci poznatky dialektického a historického materialismu, marxistické politické ekonomie a marxisticko-leninské teorie státu a práva*“.²³ Právní systém je synonymem řádu, to může představovat uspořádanost práva.²⁴ „*Právní řád je, jak se ze samotného pojmu podává, utříděnou strukturou práva. Jeho prvky tvoří obrovský počet právních norem - závazných a veřejnou mocí vymahatelných pravidel chování. Tato pravidla jsou zařazena do vyšších celků, jimiž jsou podle*

¹⁹ BARAK, Aharon. *Sudca v demokracii*. Přeložil Richard CEDZO, přeložil Alexander BRÖSTL. Bratislava: Kalligram, 2016. Exempla iuris. ISBN 978-80-8101-921-0., s. 179

²⁰ Hulva, Tomáš: *Interpretace práva a právní argumentace v právní praxi*. *Bulletin Slovenskej advokácie* 4/2009, Bratislava: Slovenská advokátska komora, 2009. dostupné z: <https://www.sak.sk/web/sk/cms/link/doc/39>

²¹ JIŘÍ BOGUSZAK, ZDENĚK JIČÍNSKÝ: *Otázky socialistického práva a zákonnosti*. Praha 1964, s. 8

²² JIŘÍ BOGUSZAK, ZDENĚK JIČÍNSKÝ: *Otázky socialistického práva a zákonnosti*. Praha 1964, s. 9

²³ JIŘÍ BOGUSZAK, ZDENĚK JIČÍNSKÝ: *Otázky socialistického práva a zákonnosti*. Praha 1964, s. 157-158

²⁴ ONDŘEJEK, Pavel. *Koncepce práva jako systému*. Praha: Wolters Kluwer, 2020. Právní monografie (Wolters Kluwer ČR - ASPI). ISBN 978-80-7598-567-5. [cit. 2022-01-16]. Dostupné z: <https://www.aspi.cz/>.

*charakteru právního systému právní principy, normativní právní akty, mezinárodní smlouvy, právní obyčeje, precedenty a další zdroje práva, které tvoří různé subsystémy, vymežované podle nejrozličnějších kritérií.*²⁵ V mnoha publikacích, týkajících se interpretace či s ní související, se zmiňuje předporozumění interpreta. Jedná se o centrální pojem právní hermeneutiky. Předporozumění vychází z předpokladu, kdy interpret dokáže vykládat právní text, ale rozumí i fungování reálného světa včetně práva. Předporozumění zahrnuje znalost přirozeného jazyka, pojmů jednotlivých právních odvětví, pramenů práva apod.²⁶ Filip Melzer uvádí, že právní věda, která nemá žádný význam pro praxi, je jen vzdušný zámek.²⁷ Za období panování Marie Terezie existovala funkce tzv. buta ember, touto funkcí byl pověřený člověk průměrné intelligence a základního vzdělání. Tento člověk si přečetl text právního předpisu a poté jej měl sdělit vlastními slovy. Pokud jeho výklad nebyl adekvátní skutečnému obsahu návrhu, komise uznála návrh za nesrozumitelný a vrátila jej k přepracování.²⁸ V České republice není zakotvena obecně závazná interpretace, ani neexistuje orgán, který by mohl takový výklad podávat. Výklad, který ovlivňuje další uplatňování práva ve společnosti, provádí vyšší soudy a Ústavní soud.²⁹ Vyjimku z nezávaznosti tvoří dle článku 89 odst. 2 Ústavy vykonatelná rozhodnutí Ústavního soudu, která jsou závazná pro orgány veřejné moci, ale i osoby soukromého práva. Nicméně jsou závazná pouze v rozsahu výroku, tvoří východisko pro další rozhodování obdobných případů. Nicméně v českém právním prostředí neexistuje precedenční závaznost obdobná angloamerickému právnímu systému. Krátce působící Ústavní

²⁵ Havlíček, Karel. *Fenomén přijatelnosti práva*, Soudce č. 2/2013, str. 2 - 3

²⁶ HOLLÄNDER, Pavel. *Filosofie práva*. 2., rozš. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2012. ISBN 978-80-7380-366-7, s. 286

²⁷ MELZER, Filip. *Metodologie nalézání práva: úvod do právní argumentace*. 2. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2011. Beckovy právnické učebnice. ISBN 978-80-7400-382-0., s. 9

²⁸ HOLLÄNDER, Pavel. *INTERPRETÁCIA PRÁVA* [online]. [cit. 2022-03-17]. Dostupné z: https://ja-sr.sk/files/Interpretacia_prava.pdf

²⁹ KOLOUŠEK, Martin. Několik poznámek k interpretaci práva, její úloze a možnostem jejího zneužití. *PRÁVNÍ PROSTOR*. Dostupné z: <https://www.pravniprostor.cz/clanky/ostatni-pravo/nekolik-poznamek-k-interpretaci-prava-jeji-uloze-a-moznostem-jejeho-zneuzeni>

soud České a Slovenské Federativní Republiky měl podle článku 5 Ústavního zákona o Ústavním soudu České a Slovenské Federativní Republiky oprávnění výkladat ústavní zákony Federálního shromáždění, je-li věc sporná.

Pokud tvoří interpretace práva součást následné argumentace, pak umožňuje podřazení skutkového stavu pod normativní následek. Vedou se rozsáhlé diskuze, jestli je nelepší celou řadu situací v lidském životě upravovat prostřednictvím právních předpisů. Regulace žádoucího chování může být dosaženo například prostřednictvím morálních či etických zásad. Určití právní teoretici k tomu uvádí, že existuje určitá možnost překrytí právního systému se systémem morálních zásad. Občanský zákoník v několika ustanoveních uvádí, aby právní jednání a výklad občanského práva byli v souladu s dobrými mravy. Pokud není právní jednání v souladu s dobrými mravy, hrozí jeho neplatnost. V § 588 občanského zákoníku je se uvádí povinnost soudu bez návrhu přihlídnout k neplatnosti právního jednání, které se přičí zjevně dobrým mravům. Co jsou to dobré mravy, občanský zákoník neobsahuje, a proto tento extralegální termín vykládají soudy a právní věda. Morální argumentace je ovšem mnohdy snaha nakazit svými emocemi ostatní.³⁰ Oto Novotný k tomu uvádí: „*hlavním adresátem zákonů a ostatních právních norem jsou všichni lidé, že každý člověk má respektovat své právní povinnosti. Aby je však mohl respektovat, musí je znát či mu alespoň musí být přístupné. A tu je pak ten kardinální problém, že hypertrofie práva způsobuje, že je vyloučeno, aby občan všechny právní normy jeho se týkající mohl znát, a že si potřebné znalosti musí obstarávat konzultacemi s příslušnými právními specialisty, při čemž ani tito odborníci často nemají úplný přehled po celém právním řádu. S řečeným pak souvisí i otázka srozumitelnosti právních norem a jejich jazyka.*”³¹ Pavel Holländer k legislativnímu optimismu trefně uvádí, že „*výsledkem není transformační úspěch, je jím spíše*

³⁰ SOBEK, Tomáš. Království práva na zemi. *Právník: časopis věnovaný vědě právní i státní, jež vydává Právnícká jednota v Praze* : -1956. Praha: Právnícká jednota, 11.2013, **152**(11), 1084-1112. ISSN 0231-6625. Dostupné také z: <https://kramerius.lib.cas.cz/uuid/uuid:cda4fecb-c3c7-4ea0-935d-8db2570285cc>

³¹ NOVOTNÝ, Oto. *Hypertrofie práva, její aspekty a jak jí čelit*. Právník: časopis věnovaný vědě právní i státní, jež vydává Právnícká jednota v Praze : -1956. Praha: Právnícká jednota, 07.2016, 155(7), 619-625. ISSN 0231-6625. Dostupné také z: <https://kramerius.lib.cas.cz/uuid/uuid:e193fd3a-50d4-4b11-b64a-ea60ecedcc0f>

*dekonstrukce právního řádu.*³² Právo, aby mělo reálný smysl pro společnost, musí být dodržováno alespoň významnou částí společnosti. Mnohdy se v zákonech upravují případy, jenž se v praxi vyskutují vyjímečně. K tomu Jan Tryzna dodává *„[s]měřování od abstraktní úpravy k úpravě kazuistické je výrazem kontinuální snahy o posílení právní jistoty, což ovšem paradoxně vede spíše k opačnému cíli. Stále kazuističtější právní úprava ve výsledku nevede k posílení právní jistoty, ale spíše ji oslabuje, neboť ani ona není schopna právně ošetřit každý jednotlivý případ. Dochází tak k situaci, kdy případ, který není řešen kazuistickou úpravou, bude ve srovnání s případy právem upravenými poukazovat na mezerovitost a nedostatečnost právní úpravy.*³³

Právní systém není ideální, jaky bylo uvedeno výše. Velmi specifickým faktorem destabilizace právního řádu je tzv. legislativní optimismus, naivismus či utopismus. *„projevuje se přesvědčením, že vyhlášením právního předpisu (jeho novely) ve Sbírce zákonů je jakýkoli problém vyřešen, neboť právní regulace je všemocná. Místo vlády práva (rule of law) nastupuje vládnutí právem (rule by law), aniž by byly doceněny další možnosti ovlivňování společenských procesů či chování jednotlivců (usměrňování správní praxe, soudní spory, ekonomické pobídky apod.).*³⁴ Právě v důsledku legislativního optimismu, kdy dochází mimo jiné k novelizaci zákonů, vzrůstá nepřehlednost a rozpory mezi jednotlivými právními normami. Často dochází k novelizaci novelizací v legiskvakační lhůtě, kdy nová úprava není ještě účinná, ale adresáti norem mají možnost se seznámit s platnými právními texty a připravovat se na budoucí účinnou úpravu. Ekonomickou újmu mohou utrpět ty osoby, které se začnou na novou úpravu připravovat včas, ale následně je tato úprava zrušena. Tím se dosahuje ekonomického prospěchu pro ty osoby, jenž se na novou úpravu nepřipravují včas. V případech porušení práva musí následovat sankce, aby osoby dodržovaly

³² HOLLÄNDER, Pavel. *Ústavněprávní argumentace: ohlédnutí po deseti letech Ústavního soudu*. Praha: Linde, 2003. ISBN 80-86131-37-8., s. 11

³³ TRYZNA, Jan. *Právní principy a právní argumentace: k vlivu právních principů na právní argumentaci při aplikaci práva*. Praha: Auditorium, 2010. Studie (Auditorium). ISBN 978-80-87284-01-8.

³⁴ BOHÁČ, Radim a kol. *Legislativní proces (teorie a praxe)*. Praha: Tiskárna Ministerstva vnitra, s.p.o., 2011., s. 51

právní pravidla. Často se zákonodárci odvolávají na povinnosti plynoucí z práva EU v případech nadměrné legislativní činnosti. Obecně lze k tomu uvést, že evropská nařízení jsou přímo aplikovatelná na národní úrovni bez dalšího přijetí zákonů či jiných normativních aktů. Evropské směrnice zpravidla stanovují cíle, kterých se má dosáhnout. Pro dosažení těchto cílů je často nezbytné přijmout zákon, respektive novelizovat stávající.

V roce 2022 s využitím výkonných právních informačních systémů, typu ASPI, BECK ONLINE a dalších, nelze jednoznačně učit počet platných zákonů a jiných normativních textů účinných na území celé České republiky. Ministerstvo vnitra, v jehož gesci je vydávání Sbírky zákonů, uveřejnilo v roce 2018 odpověď na dotaz dle zákona o svobodném přístupu k informacím, že v České republice máme přibližně 9.000 platných právních předpisů.³⁵ V praxi to vede ke specializaci právníků, například mnozí advokáti se orientují na trestní, správní či civilní právo, i když zápis advokáta v České advokátní komoře opravňuje k poskytování právních služeb bez omezení, tedy mohou vykonávat generální praxi.

Tomáš Doležal k tomu uvádí, že interpretace není výsadou pouhé omezené skupiny odborníků, ale nejčastěji výklad provádí široká laická veřejnost. Výsledky laické interpretace se nemusí shodovat s výsledky odborníků. Výklad veřejnosti je nejčastěji založen na teleologické metodě výkladu.³⁶ Mnohdy převládá názor, že interpretace tvoří práce s textem a provádí se při ní logické postupy, avšak právní věda se zabývá, i když v omezené míře, také neracionálními prvky interpretace práva. Psychologii a sociologii při rozhodování zdůrazňuje americký právní realismus, zkoumá také intuici a zkušenosti právníka.

Interpretaci práva je možné rozčlenit z hlediska typového na: „(i) *výklad právní normy dle obecné teorie právní*, (ii) *výklad právní normy dle obecných zásad právních a dle zásad odvětvově-právních*, (iii) *výklad dle výkladových*

³⁵ *Poskytnutí informace - počet stran aktuálně platných a účinných právních předpisů v České republice* [online]. [cit. 2022-06-05]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/clanek/poskytnuti-informace-pocet-stran-aktualne-platnych-a-ucinnych-pravnich-predpisu-v-ceske-republice.aspx>

³⁶ DOLEŽAL, Tomáš. *Právní hermeneutika a problém tzv. předporozumění*. In: GERLOCH, Aleš a Pavel MARŠÁLEK, ed. *Problémy interpretace a argumentace v soudobé právní teorii a právní praxi: sborník příspěvků z vědeckého kolokvia kateder teorie práva právnických fakult České republiky*. Praha: Eurolex Bohemia, 2003. ISBN 80-86432-12-2., s. 69

pravidel specifických pro konkrétní právní předpis, (iv) výklad dle výkladových pravidel obsažených ve smlouvě."³⁷

V uplynulých třiceti letech vznikla v českém prostředí celá řada publikací týkající se interpretace. Mnozí autoři nerozlišují výrazy právní interpretace, interpretace práva či interpretace v právu. Autoři výrazy zaměňují a berou je jako synonyma v celé řadě případů. V diplomové práci beru výrazy jako zaměnitelné.

3.1 Metody právní interpretace

Současné metody výkladu se tradují od F. C. von Savignyho. Savigny uspořádal myšlenky dříve používané, nejedná se tedy o jeho originální postupy. Za základní metody se běžně považuje jazykový, systematický a logický výklad. Jako zvláštní metody se uvadí teleologický, historický a komparativní výklad. Uvedené dělení metod právní interpretace není striktní, mnohdy se vedou dlouhé doktrinární diskuze, ani právní praxe není jednotná. Nejen v právovědě, ale i filozofii se vedou spory, zda-li je svět či jeho určitá výseč pro člověka poznatelné, případně zda svět člověk vnímá, aby jej byl schopen pochopit a vyvodit z toho příslušné závěry. Interpretace není pouze poznáním práva, ale také jeho dotvářením nebo vytvářením, avšak v kontinentálním právním systému zpravidla stojí zákonodárce před soudcem, zákonodárce bereme za suveréna tvořící právní řád. Soudce je vázán zákony dle ustanovení článku 95 Ústavy. Pokud soud překračí svá oprávnění, eventuálně se pohybuje na hraně, hovoříme politici, komentátoři o soudcokracii. Vytváření práva je typicky spojeno s angloamerickým systémem práva. Častokrát se vedou diskuze, zda jednoduchý a jednoznačný právní text je nezbytné vykládat. Objevují se názory uvádějící, aby se zohledňovalo to, že právní řád není úplný a obsahuje mezery. Mezery se mohou vyskytovat v zákonech či samotném právu. Mezery lze překlenout analogií *iuris* či *legis*. Problém analogie leží na pomezí interpretace a argumentace v právu.

Právní jazyk je rozhodujícím prvkem pro pochopení práva, bez právního jazyka by neexistovaly právní texty, prostřednictvím jazyka se vytváří argumentace.

³⁷ Hulva, Tomáš: *Interpretace práva a právní argumentace v právní praxi. Bulletin Slovenskej advokácie 4/2009*, Bratislava: Slovenská advokátska komora, 2009.
dostupné z: <https://www.sak.sk/web/sk/cms/link/doc/39>

Jako u jiných pojmů z oblasti práva neexistuje jednotná definice právního jazyka. Právní jazyk tvoří jeden z odborných spisovných jazyků, liší se od obecného jazyka lexikou i stylistikou. Právním jazykem jsou vyjádřeny prameny práva, ale i akty aplikace práva.³⁸ Cílem právního jazyka je dosáhnout přesnosti a jednoznačnosti používaných výrazů. Od právního jazyka je odlišný právnícký jazyk, jenž je jazykem právníků, tedy právních vědců i právních profesí (notářů, advokátů, soudců, apod.). Mnohdy má konkrétní ustanovení zákona dlouhé souvětí, které je krkolomné, že i pro zkušeného právníka bývá výklad obtížným. Kupříkladu zákon č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů ve svém § 6 ods. 9 pís. p) bod 3. má komplikovanou větnou stavbu.³⁹ I přes tendenci k maximální určitosti

³⁸ HOLLÄNDER, Pavel. *Filosofie práva*. 2., rozš. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2012. ISBN 978-80-7380-366-7, s. 284

³⁹ příspěvek na pojistné, který hradí zaměstnavatel pojišťovně za zaměstnance na jeho pojištění pro případ dožití nebo pro případ smrti nebo dožití, nebo na důchodové pojištění, a to i při sjednání dřívějšího plnění v případě vzniku nároku na starobní důchod, nebo invalidní důchod pro invaliditu třetího stupně, nebo v případě, stane-li se pojištěný invalidním ve třetím stupni podle zákona o důchodovém pojištění, nebo v případě smrti (dále jen „soukromé životní pojištění“), za podmínky, že výplata pojistného plnění je v pojistné smlouvě sjednána až po 60 kalendářních měsících od uzavření smlouvy a současně nejdříve v kalendářním roce, v jehož průběhu dosáhne pojištěný věku 60 let, že podle podmínek pojistné smlouvy není umožněna výplata jiného příjmu, který není pojistným plněním a nezakládá zánik pojistné smlouvy, a že je pojistná smlouva uzavřena mezi zaměstnancem jako pojistníkem a pojišťovnou, která je oprávněna k provozování pojišťovací činnosti na území České republiky podle zákona upravujícího pojišťovnictví, nebo jinou pojišťovnou usazenou na území členského státu Evropské unie nebo státu tvořícího Evropský hospodářský prostor a dále za podmínky, že právo na plnění z pojistných smluv soukromého životního pojištění má pojištěný zaměstnanec, a je-li pojistnou událostí smrt pojištěného, osoba určená podle zákona upravujícího pojistnou smlouvu, kromě zaměstnavatele, který hradil příspěvek na pojistné; dojde-li před skončením doby 60 kalendářních měsíců od uzavření smlouvy nebo před rokem, ve kterém pojištěný dosáhne 60 let, k výplatě pojistného plnění ze soukromého životního pojištění, jiného příjmu, který není pojistným plněním a nezakládá zánik pojistné smlouvy, nebo k předčasnému ukončení pojistné smlouvy, osvobození zaniká a příjmem podle § 6 ve zdaňovacím období, ve kterém k této skutečnosti došlo, jsou částky příspěvků na pojistné, které byly u pojištěného v roce výplaty nebo předčasného ukončení smlouvy a v uplynulých 10 letech od daně z příjmů ze závislé činnosti osvobozeny; toto se neuplatní v případě plnění, kdy došlo ke vzniku nároku na starobní důchod nebo invalidní důchod pro invaliditu třetího stupně nebo v případě, stane-li se pojištěný invalidním ve třetím stupni podle zákona o důchodovém pojištění nebo v případě smrti

a přesnosti právního jazyka, zůstává v praxi řada vyjádření mnohoznačná a neurčitá.⁴⁰ Martin Škop k tomu uvádí: „[t]vůrce normativního textu (textu právního předpisu) musí předvídat interpretační postupy, které adresát při výkladu textu zvolí, respektive které by zvolit mohl, a musí text konstruovat takovým způsobem, aby vyloučil potenciální mnohost interpretačních postupů a vytvořil srozumitelný text, který determinuje použitý výklad.“⁴¹ Ve slovenském právním řádu je požadavek upraven normativně, právní předpis musí být terminologicky správný, přesný a všeobecně srozumitelný.⁴² V českém prostředí zůstává praktickou otázkou, jak jsou zákonodárci, tedy poslanci i senátoři, znalí práva a právního jazyka, neboť většina zákonodárců není právně vzdělaných. Text zákona obvykle připravují legislativci, nicméně různými zásahy v jednotlivých komorách Parlamentu ČR dochází v řadě případů k dalšímu zesložení textu. Předpokládá se, že zákonodárce do normativního textu promítne zamýšlený cíl i úmysl regulace, právní teorie předpokládá racionálního zákonodárce. Pojem zákonodárce v právu předpokládá ideální typ zákonodárského sboru, který řeší reálné problémy. Slovník právního jazyka využívá slova i víceslovné výrazy několikerého druhu. Jsou to zejména výrazy

a s výjimkou pojistných smluv, u nichž nebude vyplaceno pojistné plnění nebo odkupné a zároveň rezerva, kapitálová hodnota nebo odkupné bude přímo převedeno na jinou smlouvu soukromého životního pojištění splňující podmínky pro daňové osvobození příspěvků zaměstnavatele; tento příjem není příjmem vypláceným plátcem daně z příjmů ze závislé činnosti; zaměstnanec je povinen oznámit svému zaměstnavateli nejpozději poslední den kalendářního měsíce, v němž změna nastala, že nárok na daňové osvobození příspěvků hrazených zaměstnavatelem za jeho soukromé životní pojištění zanikl

⁴⁰ *Teorie a realita právní interpretace* / Lukáš Hlouch. Plzeň : Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2011. 348 s. brož. (Monografie [edice ; A.Čeněk]) ISBN:978-80-7380-303-2, s. 53

⁴¹ ŠKOP, Martin. Některé techniky jazykové metody interpretace práva. *Právník: časopis věnovaný vědě právní i státní, jež vydává Právnícká jednota v Praze* : -1956. Praha: Právnícká jednota, 09.2017, 156(9), 770-782. ISSN 0231-6625. Dostupné také z: <https://kramerius.lib.cas.cz/uuid/uuid:bf6b84b0-81f0-4ac6-9ea8-ab0e5ea1cb19>

⁴² § 3 odst. 2 zákona č. 400/2015 Z.z. (o tvorbe právnych predpisov a o Zbierke zákonov Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov)

vylučně právní – nemají jiný význam než právní, dale výrazy, které jsou součástí obecného spisovného jazyka.⁴³

3.1.1 Jazykový (gramatický) výklad

Právní předpis je písemným zachycením vůle normotvůrce.⁴⁴ Právní myšlení se uskutečňuje prostřednictvím jazyka. Jazykový výklad slouží k prvotnímu přiblížení interpretovanému textu. Pokud je interpretovaný text nejasný, musíme využít další metody výkladu. Vystíženě se k jazykovému výkladu vyjádřil Ústavní soud již v 90. letech minulého století a dospěl k následujícímu závěru. „*Jazykový výklad představuje pouze prvotní přiblížení se k aplikované právní normě. Je pouze východiskem pro objasnění a ujasnění si jejího smyslu a účelu (k čemuž slouží i řada dalších postupů, jako logický a systematický výklad, výklad e ratione legis atd.). Mechanická aplikace abstrahující, resp. neuvědomující si, a to buď úmyslně nebo v důsledku nevzdělanosti, smysl a účel právní normy, činí z práva nástroj odcizení a absurdity.*“⁴⁵ Pokud není právní termín v normativním právním textu vymezen, vychází se z jeho významu v obecném jazyce. Legální definici termínu z jednoho normativního aktu není možné použít do jiného normativního aktu. Všeobecný zákoník občanský, vyhlášený 11. června 1811, upravoval v § 6 výklad „*zákonu při používání nesmí býti dáván jinaký smysl, než jaký vychází z vlastního smyslu slov v jejich souvislosti a z jasného úmyslu zákonodárcova.*”

Jakub Šváb uvádí v příručce Jak psát, aby se to dalo číst, rozdíl mezi videm dokonavým a nekonavým. „*Nárok na dávku vzniká, pokud...*” Autor k tomu uvádí,

⁴³ KNAPP, Viktor. *Logika v právním myšlení*. 3. aktualiz. vyd. Praha: Eurolex Bohemia, 2000. ISBN 80-86432-02-5., s. 20

⁴⁴ *Metody a zásady interpretace práva* / Jan Wintr. 2. vydání. Praha : Auditorium, 2019. 296 stran [Druhé vydání vychází v rámci programu Univerzity Karlovy Progres Q04.] ISBN:978-80-87284-75-9, s. 53

⁴⁵ nález Ústavního soudu ze dne 17. prosince 1997 ve věci návrhu prezidenta republiky na zrušení zákona č. 243/1997 Sb., kterým se mění zákon České národní rady č. 246/1992 Sb., na ochranu zvířat proti týrání, ve znění pozdějších předpisů, nález č. 30/1998 Sb.

co vzniká, ještě nevzniklo. Oproti tomu „nárok na dávku vznikl, pokud...“ Tím je vyjádřeno jednoznačně, že již vznikl samotný nárok na dávku.⁴⁶

Ve Francii počátkem 19. století se vyvinula tzv. škola právní exegeze (l'école de l'exégèse), která se zabývala textualistickou interpretací francouzského občanského zákoníku, zvaného Code Civil.⁴⁷ Code Civil byl přijat v roce 1804 za vlády Napoleona Baonaparte. Code Civil zůstal do současnosti základem francouzského občanského práva, i když byl mnohokrát novelizován. Textualisté lpěli na textu zákona, hledali pouze právní normu, nikoliv spravedlnost či jiné hodnoty. Tento typ výkladu je nazývan i kultem zákona či otroctvím zákona.⁴⁸ Jediným legitimní zdroj podle textualistů tvoří text zákona. Současní textualisté tvrdí, že pokud je text zákona jasný, není možné se od textu odchýlit, avšak již běžně nezastávají krajní pozice jako jejich předchůdci v 19. století.

3.1.2 Systematický výklad

Při systematickém typu výkladu se vychází z jednoty práva, což je ideál, který zahrnuje jednotlivé právní normy, instituty a právní odvětví. Právě interpret výkladem v duchu myšlenky systematické soudržnosti právního řádu provádí výklad normy, jako součást normativního systému.⁴⁹ Mluví se o koherenci práva, tím je myšleno, že tento system tvoří smysluplný celek. Jeho jednotlivé prvky do sebe zapadají.⁵⁰

⁴⁶ ŠVÁB, Jakub. *Jak psát, aby se to dalo číst: příručka přístupného psaní*. Praha: Leges, 2021. Praktik (Leges). ISBN 978-80-7502-502-9., s. 29

⁴⁷ BAUEROVÁ, Veronika. O textualismu, intuicionismu a o přístupu soudce k právu. *ÚSTAV PRÁVA A PRÁVNÍ VĚDY* [online]. [cit. 2022-01-28]. Dostupné z <https://www.ustavprava.cz/blog/2018/09/o-textualismu-intuicionismu-a-o-pristupu-soudce-k-pravu-textualismus/>

⁴⁸ BAUEROVÁ, Veronika. O textualismu, intuicionismu a o přístupu soudce k právu. *ÚSTAV PRÁVA A PRÁVNÍ VĚDY* [online]. [cit. 2022-01-28]. Dostupné z <https://www.ustavprava.cz/blog/2018/09/o-textualismu-intuicionismu-a-o-pristupu-soudce-k-pravu-textualismus/>

⁴⁹ HARVÁNEK, Jaromír. *Právní teorie*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2013. Monografie (Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk). ISBN 9788073804589, s. 104

⁵⁰ SOBEK, Tomáš. *Právní myšlení: kritika moralismu*. Praha: Ústav státu a práva AV ČR ve spolupráci s Vydavatelstvím a nakladatelstvím Aleš Čeněk, Plzeň, 2011. ISBN 978-80-87439-03-6, s. 144

Rozhodující zásadou systematického výkladu tvoří předpoklad uspořádání právních norem do stupňovitého modelu. Nejvyšší právní sílu mají ústavní zákony a oproti tomu nejnižší právní sílu mají podzákonné normativní akty, kterými jsou např. vyhlášky, nařízení ministerstev, mimořádná opatření. Ústava ČR a ústavní zákony mají stejnou právní sílu, ale v části věnované ústavně konformního výkladu tuto tezi upřesním. Normy vyšší právní síly ovlivňují ostatní normy takovým způsobem, že s nimi musí být konformní (česky souladné). Rozlišujeme ústavně konformní výklad, eurokonformní výklad a výklad souladný se zákonem (zákonností). Mnohdy lze dospět v řadě případů ke dvěma protichůdným systematickým výkladům právního textu. Z toho plyne závěr, že pouhý systematický výklad k ústavně konformní interpretaci postačovat nemůže.⁵¹

Systemetický výklad tvoří několik zásad, která se používají při kolizi:

- *lex superior derogat legi inferiori* (právní norma vyšší právní síly ruší právní normu nižší právní síly)
- *lex posterior derogat legi priori* (později stanovená právní norma ruší právní normu stanovenou dříve)
- *lex specialis derogat legi generali* (speciální právní norma ruší právní normu obecnou).

3.1.3 Historický výklad

Jedná se o nadstandardní metodu výkladu. S historickým výkladem je mimo jiné spjat latinský výraz *ratio legis*, odpovídající českému překladu úmysl zákonodárce. Při použití této výkladové metody se nezkoumá pouze normativní text, ale i historický kontext přijetí právního předpisu. Uvedená výkladová metoda se občas ztotožňuje s vývojem určitého ustanovení právního předpisu od minulosti až po současnost.⁵² Posuzuje se dobový kontext – důvody, které vedly k přijetí

⁵¹ náleží Ústavního soudu sp. zn. Pl. ÚS 13/05 ze dne 22. 6. 2005

⁵² DORKOVÁ, Mária. *HISTORICKÝ VÝKLAD A JEHO LIMITY* [online]. [cit. 2022-02-28]. Dostupné z: [https://www.law.muni.cz/sborniky/dny_prava_2010/files/prispevky/12_teorie/Dorkova_Maria_\(4288\).pdf](https://www.law.muni.cz/sborniky/dny_prava_2010/files/prispevky/12_teorie/Dorkova_Maria_(4288).pdf)

právního předpisu. Důvodem může být významá událost, takovým příkladem je přijetí pandemického zákona. Pokud se zaměříme na otázku, kdo je zákonodárcem v České republice, tak je jím Parlament, který tvoří Poslanecká sněmovna s 200 poslanci a Senát s 81 senátory. Při historickém výkladu se neprovádí hledání úmyslu každého jednotlivého zákonodárce. Vychází se z fikce kolektivní vůle zákonodárského sboru, jedná se o výslednici individuálních vůlí.⁵³ Zákonodárce by měl zvažovat souladnost přijímaných norem s existujícími právními normami, zda mezi nimi neexistuje rozpor. Ovšem v legislativním procesu při přijímání zákona se projevuje vůle tvůrců zákona z různých ministerstev, které mají v gestci danou problematiku. Problémem zákonodárců je, že pouze menšina z nich má adekvátní vzdělání v právní oblasti a mnohdy nejsou schopni posoudit veškeré souvislosti. Vůle normotvůrce je cílem výkladu. V této souvislosti Gustav Radbruch použil výstižná slova: „*interpret může rozumět zákonu lépe, než mu rozuměl jeho tvůrce, zákon může být moudřejší než jeho autor - on právě musí být moudřejší než jeho autor.*“⁵⁴

Při historickém výkladu vycházíme z materiálů různého původu jako jsou důvodové zprávy, jednací protokoly a záznamy, projevy odpovědných politiků, mediální sdělení, články, rozhovory apod.⁵⁵ Ovšem vycházet z důvodové zprávy k vládnímu návrhu zákona není vždy nejvhodnějším zdrojem, neboť zákonodárci mohou i značnou část textu zákona změnit, na plénu Poslanecké sněmovny 4. června 2001 k tomu uvedl Pavel Rychetský, že „*velbloud, to je kůň, který prošel britským parlamentem.*“⁵⁶ Autentickým výkladem rozumíme výklad podaný orgánem, který vydal i interpretovaný předpis.

⁵³ KOŽELUHA, Patrik. *Úmysl zákonodárce v interpretaci práva. Všechno* [online]. [cit. 2022-03-04]. Dostupné z: https://www.vsehrd.cz/clanek/umysl-zakonodarce-v-interpretaci-prava_42b9a82f-b1e0-4438-97fd-3f605a284e88

⁵⁴ nález Ústavního soudu sp. zn. III. ÚS 671/02 ze dne 16. 1. 2003

⁵⁵ KOŽELUHA, Patrik. *Úmysl zákonodárce v interpretaci práva. Všechno* [online]. [cit. 2022-03-04]. Dostupné z: https://www.vsehrd.cz/clanek/umysl-zakonodarce-v-interpretaci-prava_42b9a82f-b1e0-4438-97fd-3f605a284e88

⁵⁶ Stenozáznamy Poslanecké sněmovny Parlamentu ČR. *Hlídač Státu* [online]. [cit. 2022-08-22]. Dostupné z: https://www.hlidacstatu.cz/data/Detail/stenozaznamy-ppsp/1998_37_01197?qs=

Právní věda se k autentickému výkladu staví převážně rezorvovaně.⁵⁷ „Autentický výklad může být součástí pramene práva, který orgán veřejné moci vydal, a to např. v podobě definice obsažené v zákoně. Jen v takovém případě je obecně právně závazný.”⁵⁸ V současném pojetí západní demokraci se jeví nepřijatelným, aby zákonodárny sbor, případně někteří jeho členové prováděli závaznou interpretaci.

„Při tvorbě právních pravidel jsou primárně používány prostředky komparativního a teleologického přístupu, ke zformulování účelu právní úpravy (věcného záměru) a je ho následného vyjádření v normativních větách prostředky lingvistických, logických a systematických metodologických direktiv. Normotvůrce by při tvorbě právních norem měl být předvídatvým k tomu, jakým způsobem bude jím vy tvořený normativní text vykládán.”⁵⁹

3.1.4 Teleologický výklad

Teleologický výklad nebo někdy uváděný také teleologicky-axiologický se opírá o smysl, případně cíl, v souvislosti s nejvšeobecnějšími podmínkami, za kterých se norma realizuje.⁶⁰ „Smysl dobrého zákona souvisí vždy s principem spravedlnosti. To je také zřejmě jediný právní princip, který nemá být opuštěn, když se mění účel zákona. Změní-li se však ostatní principy, na nichž je zákon postaven, dotkne se tato změna i smyslu zákona.”⁶¹ Do teleologického výkladu se řadí tři argumentační okruhy: právní principy, hodnoty a lidská práva.⁶²

⁵⁷ FRONĚK, Jaromír. *Výklad ve prospěch adresátů správního práva a jeho limity* [online]. [cit. 2022-03-03]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/soubor/jaromir-fronc-pdf.aspx>

⁵⁸ rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 25. 11. 2009, sp. zn. 2 Afs 51/2009

⁵⁹ Hulva, Tomáš: *Interpretace práva a právní argumentace v právní praxi. Bulletin Slovenskej advokácie 4/2009*, Bratislava: Slovenská advokátska komora, 2009. dostupné z: <https://www.sak.sk/web/sk/cms/link/doc/39>

⁶⁰ GERLOCH, Aleš. *Teorie práva*. 7. aktualizované vydání. Pízeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2017. Právnícké učebnice (Aleš Čeněk). ISBN 978-80-7380-652-1., s. 148

⁶¹ HART, H. L. A., PŘIBÁŇ, Jiří, ed. *Pojem práva*. Přeložil Petr FANTYS. Praha: Prostor, 2004. Obzor (Prostor). ISBN 80-7260-103-2, s. 179

⁶² GERLOCH, Aleš. *Teorie práva*. 7. aktualizované vydání. Pízeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2017. Právnícké učebnice (Aleš Čeněk). ISBN 978-80-7380-652-1., s. 148

4 Ústavně konformní výklad

Ústavněkonformní interpretace znamená, že pokud existuje více možných interpretací předpisu, přičemž jeden by vedl k výsledku, který by byl v rozporu s ústavními právy a další výklad nikoliv, je potřeba dát přednost výkladu souladnému s ústavním pořádkem. Jan Wintr k tomu uvádí, aby ze všech možných výkladů normativních aktů byl upřednostněn ten, který je v souladu s ústavním pořádkem.⁶³ Tímto zohledněním výkladu dochází k prozařování ústavních práv do podústavního práva. Dojde-li soud k závěru, že zákon, jehož má být při řešení věci použito, je v rozporu s ústavním pořádkem, předloží věc Ústavnímu soudu. Obecný soud předloží návrh Ústavnímu soudu pouze tehdy, pokud nelze provést ústavněkonformní interpretaci. Z článku 95 Ústavy lze dovodit závaznost obecných soudů nejen zákonem, ale i ústavním zákonem. Ludvík David uvádí, že na konstitucionalizaci soukromého práva má vliv Ústavní soud dotvářením práva cestou zobecňujících závěrů (právních vět).⁶⁴ Normy ústavního práva svou silou ovlivňují i determinují přijetí a použití podústavních norem, nicméně i plynutí času a poustavní normy ovlivňují přijetí či výklad ústavních norem. Parlament může svou nečinností zasáhnout do ústavně chráněných práv či svobod, k tomu závěru dospěl Ústavní soud ve věci regulovaného nájemného. Vyjádřil se k tomu takt, že „*je porušením práva na soudní ochranu zakotveného v čl. 36 odst. 1 Listiny a porušením práva na ochranu majetku zakotveného v čl. 11 Listiny, pokud obecné soudy zamítnou žalobu na zvýšení regulovaného nájemného s odkazem na neexistenci prováděcího zákona (§ 696 občanského zákoníku), který umožňuje pronajímateli jednostranné zvýšení regulovaného nájemného.*”⁶⁵

⁶³ WINTR, Jan. *Principy českého ústavního práva*. 4. vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2018. Vysokoškolské učebnice (Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk). ISBN 978-80-7380-730-6, s. 134

⁶⁴ *Soukromé a veřejné v kontextu institucionálních a normativních proměn práva* / Aleš Gerloch, Katarzyna Žák Krzyžanková (eds). Plzeň : Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, s.r.o., 2017. 478 stran, ISBN:978-80-7380-705-4, s. 157

⁶⁵ nález Ústavního soudu sp. zn. II. ÚS 121/06 ze dne 9. 8. 2007

Ústava Slovenské republiky v článku 152 stanoví, že výklad a uplatňování ústavních zákonů, zákonů a jiných obecně závazných právních předpisů musí být v souladu s touto ústavou. Český „Nejvyšší správní soud dále uvádí, že podle imperativu ústavně konformní interpretace a aplikace právních předpisů jsou všechny subjekty aplikující právo povinny postupovat tak, aby zvolený výklad právních předpisů byl souladný s ústavností, a to ve smyslu výslovného znění konkrétních ústavních norem i ústavních principů a hodnot, nezřídka v ústavních textech *expressis verbis* nevyjádřených.“⁶⁶

Ústavní právo bývá tradičně řazeno do veřejného práva, ale ústavně konformní výklad ovlivňuje také soukromé právo, i když v § 1 odst. 1 občanského zákoníku se uvádí, že uplatňování veřejné a soukromého práva jsou na sobě nezávislé. Ústava, Listina základních práv a svobod a další ústavní zákony tvoří vnitrostátní prameny práva s nejvyšší silou. Ústavní zákony jsou přijímány kvalifikovanou většinou zákonodárným sborem. Ústavně konformní výkladem rozumíme výklad v souladu s texty ústavních zákonů. Dále se k tohoto typu výkladu zahrnují výklady konformní s ústavním pořádkem, do kterého Ústavní soud v přelomovém nálezu Pl.ÚS 36/01 ze dne 25. června 2002 zahrnul ratifikované a vyhlášené mezinárodní smlouvy o lidských právech. Po tzv. euronovele není explicitně uvedeno v Ústavě, že by součástí ústavního pořádku byly i uvedené mezinárodní smlouvy o lidských právech. Nález mimo jiné konstatuje „[v] nepřipustnosti změny podstatných náležitostí demokratického právního státu je obsažen i pokyn Ústavnímu soudu, dle kterého žádnou novelu Ústavy nelze interpretovat v tom smyslu, že by jejím důsledkem bylo omezení již dosažené procedurální úrovně ochrany základních práv a svobod.“ K mezinárodním smlouvám o lidských právech se řadí Evropskou úmluvu o ochraně lidských práv a základních svobod, Mezinárodní pakt o občanských a politických právech, Mezinárodní pakt o hospodářských, sociálních a kulturních právech a další. „Ústava je však také nástrojem politické moci, protože reguluje vztahy mezi vládou a opozicí, respektive státem a jeho občany. Ústava konečně tvoří i součást morálního systému vzhledem ke schopnosti symbolicky vyjadřovat

⁶⁶ usnesení Nejvyššího správního soudu sp. zn. 2 Afs 66/2004 ze dne 11. 1. 2006

*sociální ideály a transformovat je na obecné hodnoty.*⁶⁷ „Smyslem interpretace ústavního práva, jako interpretace principů, v řízení o kontrole norem je „zrekonstruování“ smyslu a účelu ústavního principu tak, aby bylo lze pod něj podřadit a s ním porovnat smysl a účel posuzované normy jednoduchého práva.“⁶⁸

4.1 Neodstranitelnost demokratického právního řádu a klauzule věčnosti

Od vzniku hranic státního útvaru vzniká problem uprávy vnitřních vztahů v tomto útvaru, případně i vztahy s osobami či útvary vně hranic. Mnohé dnešní státy nedokáží chránit občana, orgány státu postupují v rozporu se základními právními principy či vytváří prostor pro vznik auktokracie či diktatury. Ve státovědě, ústavním právu nebo jiných společenských vědách se hovoří o teorii společenské smlouvy. Podle této společenské smlouvy, jenž bychom mohli interpretací dovozovat z článku 9 Ústavy, při vzniku státu se občané dobrovolně vzdali části svých práv a svobod pro to, aby stát občanům zajistil alespoň do určité míry kolektivní bezpečnost a ochranu práv a svobod. Abraham Lincoln v roce 1863 pronesl slavný výrok, kde charakterizoval demokracii jako v „vládu lidu, lidem a pro lid.“ Praktických otázek, jak by mohli občané vypovědět společenskou smlouvu, existuje několik. Není nikoliv zřejmé, zda by bylo ústavně konformní, pokud by si lid odhlasoval ve všeobecném plebiscitu zrušení demokratického státu, ale ponechal v platnosti právní stát.

Zajímavou úvahu o klauzuli věčnosti uvádí Tomáš Sobek, „[n]ormativně neomezená demokracie, tedy demokracie, která si může cokoli pozitivně stanovit a přitom cokoli zrušit („negativně stanovit“), je logický nesmysl. Normativní systém může být vybudován na metaprincipu, že lze pozitivně stanovit cokoli, anebo na metaprincipu, že lze zrušit cokoli. Ale nemůže společně zahrnout oba tyto metaprincipy. Jestliže lze pozitivně stanovit cokoli, pak lze pozitivně stanovit i klauzuli věčnosti, ovšem za předpokladu, že už ji nelze zrušit. A jestliže lze naopak zrušit cokoli, pak nelze smysluplně stanovit klauzuli věčnosti,

⁶⁷ Přibáň, Jiří. *Právní symbolismus : o právu, času a evropské identitě* 1. vyd.. Praha : Filosofia, 2007, s. 20

⁶⁸ Pavel Holländer. Interpretace ústavního práva: metodologický hlavolam? In: Novotný, Oto. *Pocta Doc. JUDr. Vladimíru Mikule k 65. narozeninám / uspořádal Oto Novotný*. 1. vyd.. Praha : ASPI, 2002. 483 s. váz. ISBN:80-86395-47-2

protože zrušitelná klauzule „věčnosti“ vlastně není klauzulí věčnosti. Vtip je v tom, že nezrušitelnost zde není pouze důsledkem stanovení klauzule věčnosti, ale je také předpokladem jejího smysluplného stanovení. Do normativního systému, který je založený na metaprincipu, že lze zrušit cokoli, nelze klauzuli věčnosti vůbec vložit, ten metaprincip nás k tomu normativně nepustí. Při takovém poku su by se nám na pomyslné obrazovce objevil: *Error!!!*⁶⁹ Právní pozitivisté se zpravidla kloní k tomu, aby výslovné zakotvení klauzule věčnosti muselo být uvedeno v právním řádu. Nicméně tuto klauzuli věčnosti neberou běžně pozitivisté rigidně, že by ji nebylo možné změnit ústavním zákonem či zákonem. Zastánci přirozeného práva se staví ke klauzuli věčnosti zpravidla tak, že není nezbytné její výslovné zakotvení v prvním řádu, změnitelnost zákonem neberou jako možnou alternativu a také nepřipouští možnost zrušení klauzule věčnosti převraty, revolucí apod.

Právě článek 9 odst. 2 Ústavy normativně stanovuje nezměnitelné jádro ústavy, je to hlavně Ústavní soud, jenž chrání toto ustanovení. Ústavodárce nesmí přijmout zákon, který by byl v rozporu s tímto ustanovením. Taktéž platí, jakmile Ústavní soud rozhodne o rozporu zákona s ústavním pořádkem, nesmí ústavodárce přijmout totožný či obdobný zákon. „*Dosud se v české doktríně nedělají rozdíly mezi pojmy: materiální ohnisko ústavy, jádro ústavy, podstatné náležitosti demokratického právního státu, nezměnitelná ustanovení.*”⁷⁰ Pokud není možný eurokonformní výklad souladný s ústavním právem, je na ústavodárci změna ústavního předpisu, ovšem za při zachování nezměnitelných principů mimo jiné dle článku 9 Ústavy.⁷¹ Obdobně tomu je v klauzuli věčnosti v čl. 79 odst. 3 německého Základního zákona, který byl zakotven po 2. světové válce v souvislosti s historickou zkušeností s nacionálním socialismem. Všechna ustanovení ústavního pořádku nemají stejnou právní sílu z toho pohledu, že se neuplatní zásada *lex posterior derogat priori*. Například pokud

⁶⁹ KLÍMA, Karel a Jiří JIRÁSEK, ed. *Poceta Jánů Gronskeému*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2008. ISBN 978-80-7380-094-9, s.408

⁷⁰ PREUSS, Ondřej. *Klauzule věčnosti: je možné odstranit liberální demokracii?*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2015. Monografie (Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk). ISBN 978-80-7380-556-2., s. 39

⁷¹ BAHÝLOVÁ, Lenka a kol. *Ústava České republiky. Komentář*. 1. vyd. Praha: Linde, 2010. ISBN 978-80-7201-814-7. Převzato z CODEXIS®, doplňku LIBERIS

by ústavodárce přijal ústavní zákon zjevně v rozporu s čl. 9 odst. 2 Ústavy, pravděpodobně by jej plénum Ústavního soudu derogovalo. Nicméně do doby derogace by ústavní zákon byl součástí právního řádu, avšak orgány veřejné moci a případně i právnické a fyzické osoby by jim nebyly vázány.

Ve starověkém Římě byla zřízena funkce tribuna lidu, který měl právo veta a hájil zájmy plebejců, taková funkce v současných demokratických státech není běžná. Střetává se v těchto případech demokracie s právním státem. Pokud by došlo k porušení společenské smlouvy, mají osoby právo na občanskou neposlušnost, případně právo na odpor. Právo na odpor je přirozené nadústavní právo, které je pozitivním právem upraveno v článku 23 Listiny základních práv a svobod. Předem není vyloučen ani násilný odpor občanů proti státním orgánům, které bez oprávnění omezují ústavní práva a svobody občanů. Nicméně odpor občanů je krajním prostředkem ve chvíli, kdy nelze postupovat jinou zákonnou cestou. K této teorii se staví mnozí autoři skepticky, osvícenský filozof, právník a kriminolog tuto myšlenku vyjádřil ve svém významném díle *O zločinech a trestech*, „[a]ni jeden člověk se zdarma nevzdal části vlastní svobody ve prospěch veřejného zájmu: taková iluze existuje jen v románech. Kdyby to bylo možné, každý z nás by chtěl, aby dohody, které zavazují ostatní, nezavazovaly nás. Každý člověk se považuje za středobod všeho dění na zeměkouli.”⁷²

„Vedlejším účinkem zahrnutí lidskoprávních mezinárodních smluv do ústavního pořádku však je, že obecné soudy by při rozporu zákona s mezinárodní smlouvou měly postupovat dle čl. 95 odst. 2 Ústavy. Podle tohoto ustanovení dojde-li soud k závěru, že zákon, jehož má být při řešení věci použito, je v rozporu s ústavním pořádkem, předloží věc Ústavnímu soudu. Neměly by tak aplikovat čl. 10 Ústavy, podle něž stanoví-li mezinárodní smlouva něco jiného než zákon, použije se mezinárodní smlouva.”⁷³

⁷² BECCARIA, Cesare. *O zločinech a trestech*. 1. vyd. Bratislava: Kalligram, 2009. 125 s. Exempla iuris. ISBN 978-80-8101-252-5., s. 35

⁷³ KRATOCHVÍL, Jan. *Lidská práva v praxi obecných soudů*. 1. vyd. Praha: Leges, 2020. ISBN 978-80-7502-441-1. Převzato z CODEXIS®, doplňku LIBERIS

4.2 Prozařování ústavních práv a svobod a neprávo

Ústavní soud provádí abstraktní kontrolu v řízeních o zrušení zákonů a jiných právních předpisů. Pokud Ústavní soud ruší zákon či jeho ustanovení, mluvíme o tzv. negativním zákonodárci. Ústavní soud při řízení o kontrole norem preferuje „ústavně konformní interpretace před zrušením právního předpisu či jeho ustanovení, přičemž ústavně konformnímu výkladu může svědčit i výklad extenzivní.“⁷⁴ Ústavní soud není povolán k tomu, aby interpretoval podústavní právo, pouze v těch případech, pokud došlo k intenzivnímu zásahu přesahujícím do ústavního práva či svobody. Povinnosti všech orgánů veřejné moci je provádět ústavně konformní interpretaci, tedy nejedná se o povinnost pouze soudů. Správní orgány veřejné moci mnohdy aplikují (zcela) protiústavní podzákonné předpisy. Často se úřední osoba obává odmítnout neústavní podzákonný akt. „Uznávání převrácené hierarchie právních norem by znamenalo, že správní orgán není vázán zákonem, ale protizákonnou vyhláškou, nařízením či jiným předpisem. Takový postoj by odporoval zejména čl. 1 Ústavy, který prohlašuje Českou republiku za právní stát. Přitom žalobu na rozhodnutí správních orgánů je možné většinou podat až po vyčerpání řádných opravných prostředků. Tak např. prvoinstanční správní orgán by věděl, že podzákonný předpis je v rozporu se zákonem, nicméně by na základě vyhlášky rozhodl. Věc by bezvýsledně musela projít odvolacím řízením, pak by bylo možno podat žalobu u soudu. Teprve soud by protizákonný předpis neaplikoval.“⁷⁵

Nad principem jednoduchého (podústavního) práva, které nezahrnuje žádný ústavní princip, zvítězí vždy ústavní princip, i pokud by byl ústavní princip vykládán extenzivně.⁷⁶ Nejen ústavní principy, ale jakékoliv ústavní právo či svoboda prozařuje právním řádem, jak judikoval Ústavní soud již v 90. letech minulého století.⁷⁷ Pokud by se nezohledňovali při interpretaci ústavní práva

⁷⁴ nález Ústavního soudu sp. zn. Pl. ÚS 33/10 ze dne 23. 4. 2013

⁷⁵ STEINER, Marek. *Správní orgán a čl. 95 odst. 1 Ústavy*. Právní rozhledy, 2003, č. 10, s. 523 - 524

⁷⁶ MELZER, Filip. *Metodologie nalézání práva: úvod do právní argumentace*. 2. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2011. Beckovy právnické učebnice. ISBN 978-80-7400-382-0, s.11

⁷⁷ nález Ústavního soudu III.ÚS 139/98 ze dne 24. 9. 1998

a svobody, staly by se mnohé ústavní normy nadbytečnými. S právním státem je neoddělitelně spjata účinná ochrana práv.

Robert Alexy uvádí v monografii odkaz na rozhodnutí Spolkového ústavního soudu „*zákonodárce může stanovit neprávo.*“ „*Z tohoto důvodu Spolkový ústavní soud souhlasil s možností odepřít národně socialistickým „právním“ předpisům platnost jako právu, protože protiřečí základním principům spravedlnosti tak zjevně, že soudce, který by chtěl je samotné nebo jejich právní následky uznat, by vyslovoval neprávo místo práva*“⁷⁸ Petr Osina v učebnici Teorie práva uvádí příklady, kdy zákonnou formu měly, alespoň do určité míry, politické procesy v Sovětském svazu, nacistická politika holocaustu a svou legální formu měla také politika rasové segregace v USA nebo Jihoafrické republice.⁷⁹ Jinými slovy vyjádřeno *ex iniuria ius non oritur*.⁸⁰

Pro samotný ústavně konformní výklad musíme interpretovat ústavní předpisy a poté normy podústavního práva. Ovšem do výkladu ústavních předpisů vstupují mimo jiné ústavní principy, ústavní zvyklosti, rozhodnutí Ústavního soudu. Ústavní zvyklosti, i když tento pojem současný prezident republiky označil nelichotivým slovem, se vyskytují v právní vědě. Ústavní zvyklosti se mohou stát právním obyčejem, mají tak jistou normativní sílu. Ústavní zvyklosti jdou mnohdy mimo text ústavních zákonů, nicméně nesmějí být v rozporu s ústavními principy, které jsou uvedeny přímo v textu ústavních zákonů. Při samotném výkladu ústav se používá běžně teleologický výklad, neboť ústavní normy často nemají svou klasickou strukturu, jak je popsáno na jiném místě této práce. Interpretační přístupy ústavních zákonů se rozvinuly zejména v USA, kde proti sobě stojí originalismus i aktualismus. Originalismus vychází z teze, že právní norma má fixovaný význam v čase. Originalismus se dělí na dvě větve, teorie původního úmyslu a teorie původního významu normy.⁸¹ Oproti tomu aktualismus vychází z koncepce, že výklad právní normy se mění v čase, tak jak se mění společnost,

⁷⁸ Alexy, R. *Pojem a platnost práva*. Bratislava: Kalligram, 2009, s. 28.

⁷⁹ OSINA, Petr. *Teorie práva*. 2. vydání. Praha: Leges, 2020. Student (Leges). ISBN 978-80-7502-461-9., s. 72

⁸⁰ česky: z bezpráví nelze vyjevit právní dobro

⁸¹ BUZEK, Lukáš. *Organické vlastnosti práva*. In: Právník, 2009, roč. 98, č. 6, s. 553 – 591

politické preference, hodnotové postoje apod. V USA byla přijata ústava v 80. letech 18. století, platí doposud pouze s několika dodatky. Ve Spojených státech je vrcholným orgánem chránící ústavnost Nejvyšší soud. Právě tento soud již v roce 1803 vydal přelomový rozsudek ve věci Marbury vs. Madison, když dospěl k závěru oprávnění zrušit zákon pro jeho rozpor s ústavou, nicméně ústava ani jiný zákon explicitně Nejvyšší soud ke zrušení zákona pro rozpor s ústavou nezmocňovala.

4.3 Ústavní principy a zásady

Právní filosof Lon Fuller vyjádřil a definoval několik základních principů pro tvorbu zákona. Principy jsou obecnost práva, řadné vyhlášení, neretroaktivní zákony, jasnost zákonů, nerozpornost v zákonech, zákony požadující možné chování, stálost v čase.⁸² Kupříkladu v kauze Jezy na Labi,⁸³ kdy Parlament přijal ustanovení zákona, že rozvoj a modernizace konkrétně vymezené vodní cesty je ve veřejném zájmu. Plénum Ústavního soudu dospělo k tomu, že Parlament překročil svá oprávnění, neboť se jedná *de facto* o individuální správní akt, a tím pádem toto ustanovení zákona zrušil.

„K základním principům materiálního právního státu náleží maxima všeobecnosti právní regulace (požadavek obecnosti zákona). Všeobecnost obsahu je ideálním, typickým a podstatným znakem zákona (resp. i právního předpisu vůbec).”⁸⁴ Fullerovy principy se do značné míry překrývají s požadavkem na ústavnost zákonů či jiných právních předpisů. V této subkapitole, pokud není uvedeno jinak, beru principy a zásady jako synonyma. V této části vycházím zejména ze zásad v českém právu, které v článku Interpretace práva a právní argumentace v teorii a praxi popsal Tomáš Hulva.⁸⁵

⁸² FULLER, Lon L. a PŘIBÁŇ, Jiří. *Morálka práva*. Praha: OIKOYMENH, 1998. s. 48. ISBN 80-86005-65-8, s. 48 a násl. Dostupné také z: <https://ndk.cz/uuid/uuid:c887c640-426c-11e4-9383-005056825209>

⁸³ náleží Ústavního soudu sp. zn. Pl. ÚS 24/04 ze dne ze dne 28. 6. 2005

⁸⁴ náleží Ústavního soudu sp. zn. Pl. ÚS 24/04 ze dne ze dne 28. 6. 2005

⁸⁵ Hulva, Tomáš: *Interpretace práva a právní argumentace v právní praxi. Bulletin Slovenskej advokácie 4/2009*, Bratislava: Slovenská advokátska komora, 2009. dostupné z: <https://www.sak.sk/web/sk/cms/link/doc/39>

- zásada zákonnosti (legality) – veřejnou moc lze uplatňovat jen v souladu s oprávněními svěřenými právními předpisy, zásada je blíže popsána v části práce Aplikace práva.
- zásada legální licence – zjednodušeně vyjádřena pro soukromé osoby platí: co není zakázáno, je povoleno. Liberální demokratický stát oproti státu totalitnímu vychází z teze, že občané jsou nadáni rozumem a není nutné explicitně dovolovat celou řadu chování, ale dostačuje zakázat určitá společensky nežádoucí chování. Nežádoucích chování má být menšina oproti dovolenému chování. V teorii a praxi se objevují případy obcházení zákona, kdy se někdo chová podle právní normy ovšem takovým způsobem, aby dosáhl právní normou nepředvídaného a nežádoucího chování.⁸⁶ Nicméně vždy je nezbytné vážit jednotlivé jednání osoby, zda se nejedná o výkon práva *praeter legem*, tedy chování vedle zákona, ačkoliv není přímo zákonem upraveno. Obcházení zákona se objevuje již ve starověkém Římě.
- zásada nedotknutelnosti majetku – zakotvuje právo každého vlastnit majetek a také jeho nedotknutelnost vyjma určitých případů, např. při trestním řízení či vyvlastnění. Nicméně vlastník odpovídá za škody způsobené svým majetkem. Po únoru 1948 došlo k rozsáhlému znárodňování nemovitých věcí komunistickým režimem, od roku 1990 probíhají restituční procesy, dochází k navrácení původním vlastníkům či jejich právním nástupcům.
- zásada práva na spravedlivý proces (taktéž nazýváno právo na férový proces) – dopadá na veškeré orgány veřejné moci, které musí postupovat nestranně. V soudních řízeních mají osoby garantováno právo na nezávislou a nestrannou soudní moc. Zásada se týká procesního práva, kde jsou uplatňovány hmotněprávní normy.
- zásada přezkoumatelnosti správního rozhodnutí soudem – kdo tvrdí, že byl na svých právech zkrácen nezákonným rozhodnutím správního orgánu,

⁸⁶ KNAPP, Viktor. *Teorie práva*. Praha: C.H. Beck, 1995. s. 186. ISBN 80-7179-028-1. Dostupné také z: <https://ndk.cz/uuid/uuid:07203410-cf4a-11e7-80e7-5ef3fc9bb22f>

může se obrátit na soud. Obecně je každé rozhodnutí správního orgánu způsobilé soudního přezkumu, pokud zákon nestanoví jinak. Dle Listiny je garantována zákonnost, nikoliv věcná správnost správního rozhodnutí.

- vláda na čas – znamená, že se volby musí konat v určitých cyklech, volby nelze odstranit ani ústavním zákonem. V nálezu Pl. ÚS 27/09 Ústavní soud dospěl k závěru, že zkrácení volebního období Poslanecké sněmovny Parlamentu ČR je porušením tohoto principu, i když volební období bylo zkráceno ústavním zákonem. Vláda na čas znamená možnost politické menšiny stát se po volbách politickou většinou.
- parlamentarismus – v ČR je dvokomorový system, vláda se musí ucházet o důvěru v jedné z komor – konkrétně v Poslanecké sněmovně. Zpravidla z výsledků voleb do Poslanecké sněmovny vzniká vláda.
- zásada místní samosprávy – Česká republika se člení na obce a kraje. Územní celky dosahují jisté autonomie oproti národním výborům před rokem 1989.
- žádný trestný čin bez zákona – pokud není uveden trestný čin v zákoně, nelze žádnou osobu za něj odsoudit, v trestním právu hmotném nelze využít analogie v neprospěch pachatele, není přípustná retroaktivita přísnějšího trestního zákona.
- zásada je třeba dodržovat smlouvy – tato zásada vychází z toho, že osoby mají autonomie vůle, ale pokud právně jednají a převezmou na sebe určitý závazek, jsou povinni závazek splnit. Ústavní soud dovodil zásadu z článku 1 odst. 1 Ústavy.⁸⁷
- zásada *in dubio pro reo* – v trestním řízení platí zásada *presumpce nevinny* a zásada *in dubio pro reo*. *Presumpcí nevinny* rozumíme postoj, kdy v trestním řízení, je třeba na obviněného hledět jako na nevinného do chvíle, než je mu vina prokázána pravomocným rozhodnutím soudu. Buď je obžalovaný vinný, nebo nevinný. Osoba není v žádné části trestního řízení povinen prokazovat svou nevinu, z pasivity obžalovaného nelze dovozovat vinnu obviněného. Nicméně právo na vlastní obhajobu v sobě zahrnuje jednak skutkovou argumentaci, tak ale také argumentaci právní.

⁸⁷ nález Ústavního soudu Pl. ÚS 5/19 ze dne 1. 10. 2019

„Princip kontradiktornosti řízení a rovnosti zbraní se uplatňuje i ve fázi trestního řízení, v níž soud rozhoduje o návrhu na podmíněné propuštění z výkonu trestu odnětí svobody. Obecný soud je proto povinen umožnit odsouzenému vyjádřit se k relevantním skutečnostem a přednést svá vyjádření a protiargumenty, a to buď osobně na jednání, nebo jinou procesní formou.“⁸⁸

„Nedokázaná vina má tentýž význam jako prokázaná nevina, obviněný nenese důkazní břemeno a není povinen dokazovat svoji nevinu, požadavek přiměřenosti (zdrženlivosti), nestrannosti a nezájatosti orgánů činných v trestním řízení.“⁸⁹ Pokud je osoba uznána nevinou soudem, je nezbytné ji za nevinou považovat i v soukromoprávních vztazích. Zásada je vyjádřena v článku 40 odst. 2 Listiny základních práv a svobod. Je to právě trestní řízení, které významně zasahuje do práv a svobod, regulované celou řadou právních předpisů, aby orgány v trestním řízení postupovaly s šetřením práv osob. Nejedná se pouze o obviněné osoby, ale i osoby dotčené či zvláště zranitelné oběti.

4.4 Konstitucionalizace soukromého práva a výklad v souladu s Listinou základních práv a svobod

Od 90. let minulého století se v českém právním prostředí diskutuje o konstitucionalizaci soukromého práva a také reálně probíhá v posledních letech. Konstitucionalizace civilního práva probíhá v eropském právním prostředí a to následně ovlivňuje české právní prostředí zpravidla prostřednictvím orgánů Evropské unie. Lze zmínit mnohaleté diskuze o myšlence evropského občanského zákoníku, nicméně v tuto chvíli myšlenka není dále rozvíjena. Rozličné úpravy z práva EU, typicky z evropských směrnic, jsou dále upraveny v českém občanském zákoníku. V soukromoprávních vztazích platí, že osoby mohou činit vše, co zákon nezakazuje, avšak i v těchto vztazích je potřeba zohlednit mnohdy abstraktní ústavní principy, zásady a pravidla. Veškeré úkony orgánů veřejné

⁸⁸ náleží Ústavního soudu III. ÚS 1735/10 ze dne 12. 5. 2011

⁸⁹ MULÁK, Jiří. *Základní zásady trestního řízení a právo na spravedlivý proces*. 1. vyd. Praha: Leges, 2019. ISBN 978-80-7502-387-2. Převzato z CODEXIS®, doplňku LIBERIS

moci, ale i jednání soukromých osob, musí být konformní v souladu s Listinou. V roce 1991 ústavodárce přijali Listinu základních práv a svobod, která se následně od 1.1.1993 stala součástí právního řádu nově vzniklé České republiky. Jedním z důvodů přijetí Listiny během roku 1991 byla nedávná zkušenost s dobou nesvobody a vládou KSČ. Usnesením předsednictva České národní rady ze dne 16. prosince 1992 o vyhlášení LISTINY ZÁKLADNÍCH PRÁV A SVOBOD jako součásti ústavního pořádku České republiky došlo následně k republikaci Listiny. Nicméně ani do poloviny roku 2022 nedošlo k tomu, aby byl text Listiny novelizován a nahrazen neexistující název státu, tedy České a Slovenské Federativní Republiky. Dále Listina uvádí prokurátory, nikoliv státní zástupce. Nicméně tato neaktuálnost nepřekáží tomu, aby mohla být Listina v současném kontextu vykládána. Porevoluční Listina vychází z primátu jednotlivce před státem, nicméně v posledních letech dochází od odklonu této myšlenky, když jsou voleny subjekty do zákonodárných sborů, jenž prosazují celou řadu kolektivních hodnot a tzv. sociální jistoty, větší regulaci soukromého života i podnikání. Vneposlední řadě je nezbytné zmínit princip předběžné opatrnosti související se šířením nemoci COVID 19, kdy docházelo k celé řadě restrikcí vůči fyzickým i právnickým osobám.

Vedle termínu základní práva, se objevuje v právu i termín lidská práva. Oba pojmy někteří autoři používají jako synonyma. Zpravidla jsou lidská práva spojena s každým člověkem, používaných v nadnárodním právu. O lidských právech zahrnuje Všeobecná deklarace lidských práv Organizace spojených národů z roku 1948, deklarace reagovala na negativní zkušenosti z 2. světové války. Základní práva jsou oproti tomu používána běžně jako pojem vnitrostátního práva. Nicméně pojem základní práva můžeme vnímat jako zastřešující pojem, který zahrnujeme také lidská práva. Pro historický kontext těchto práv má význam *Magna charta libertatum*, která byla prvním obdobným dokumentem. Anglický panovník se v této chartě vzdal části svých pravomocí.

Ústavní práva jsou tedy práva, která v původním pojetí regulují vztahy mezi jednotlivci a státem. Při působení ústavních práv mezi soukromoprávními projevy hovoříme o horizontálním účinku ústavních práv. Rozlišuje se přímý a nepřímý účinek těchto práv. Přímý účinek znamená možnost se dovolat ústavního práva přímo, nepřímý účinek znamená interpretaci podústavního práva na úrovni zákonů

či podzákoných předpisů. Ústavních práv a svobod požívají v určitém rozsahu i právnické osoby, nicméně typicky slouží výklad soukromého práva ve shodě s ústavním pořádkem pro ochranu slabší strany, což jsou běžně spotřebitelé. Odpůrci horizontálního působení ústavních práv a svobod zdůrazňují autonomii smluvních stran souvisejících např. se zaměstnáním.⁹⁰ Ustanovení § 2 odst. 1 občanského zákoníku stanoví „*každé ustanovení soukromého práva lze vykládat jenom ve shodě s Listinou základních práv a svobod a ústavním pořádkem vůbec, se zásadami, na nichž spočívá tento zákon, jakož i s trvalým zřetelem k hodnotám, které se tím chrání. Rozejde-li se výklad jednotlivého ustanovení pouze podle jeho slov s tímto příkazem, musí mu ustoupit.*”⁹¹ Pokud není určitá oblast soukromého práva procesního upravena, soud se nemůže v řízení odvolat na to, že nelze rozhodnout. Soud musí využít analogie a použít i ústavní práva, pokud není oblast upravena zákonem. Zpravidla se jedná o nezamýšlenou mezeru v právu. Nejprve přistupuje v úvahu *analogie legis*, není-li možná pak *analogie iuris*. „*[p]roč vlastně chránit určitá práva. Proč bychom měli chránit např. vlastnická práva? Na to lze odpovědět, že vlastnická práva umožňují optimalizovat množství práce vzhledem k maximalizaci užitku. Kdyby totiž vlastnická práva neexistovala, neměl by jednotlivec incentive produkovat více hodnot než takové, které dokáže okamžitě spotřebovat nebo osobně fyzicky ubránit před ostatními lidmi.*”⁹²

⁹⁰ IVIČIČ, Marek. K horizontálnímu působení základních práv a svobod. Bulletin advokacie, Praha: Česká advokátní komora, roč. 2007, 6, s. 21-23

⁹² Sobek, Tomáš. *Právní rozum a morální cit : hodnotové základy právního myšlen*. Vydání první. Praha : Akademie věd České republiky. Ústav státu a práva, 2016, ISBN:978-80-87439-23-4, s. 159

5 Argumentace v právu

Latinský výraz *argumentum* znamená důvod, dokazovat. Argumentací obecně rozumíme uvádění důvodů pro určité tvrzení, dokazování, zdůvodňování. Argumentací rozumíme taktéž vyvracení argumentů jiných osob či orgánů veřejné moci. Argumentace v právní praxi se spojuje s fenoménem právní interpretace. Právní argumentaci můžeme vnímat ve dvou významech, jako širší význam zahrnující argumentaci v právu, tedy skutkové i právní otázky, zjednodušeně řečeno je právní argumentace synonymem pro argumentaci v právu. Jako druhý užší význam pojmu právní argumentace chápeme otázky vztahující se k právním otázkám. Nedořešeným teoretickým i praktickým problémem existuje v tom, do jaké míry ovlivňuje argumentace právníkovo (včetně soudce) následné rozhodnutí. Na právní argumentaci můžeme dle Jana Tryzny nahlížet ze dvou úhlů, první možností je ji vnímat jako soubor postupů a metod, druhý pohled je uvádění důvodů pro příslušnost určitého pravidla k právnímu řádu.⁹³ Dále má argumentace vztah k hermeneutice, logice, dialektice a rétorice.⁹⁴ Právní argumentace je forma sociální komunikace, jejímž cílem je přesvědčit ostatní komunikující účastníky.⁹⁵ Právní argumentací se rozumí uvádění důvodů pro určité tvrzení, tvrzení se člení na skutkovou a právní argumentaci.⁹⁶ Základním stavebním kamenem je argument. V ideálním případě má být právní argumentace racionální, ale v praxi se taktéž objevuje eristická (přesvědčovací) argumentace. Racionálně se argumentuje pomocí obdobných případů, v hodnotových otázkách

⁹³ TRYZNA, Jan. *Úvaha týkající se právní argumentace a základních přístupů k právní argumentaci v procesu aplikace práva*. In: KLÍMA, Karel a Jiří JIRÁSEK, ed. *Pocta Jánů Gronsému*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2008. ISBN 978-80-7380-094-9, s. 221 a nás.

⁹⁴ HLOUCH, Lukáš. *Teorie a realita právní interpretace*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2011. Monografie (Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk). ISBN 978-80-7380-303-2, s.111

⁹⁵ HLOUCH, Lukáš. *Teorie a realita právní interpretace*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2011. Monografie (Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk). ISBN 978-80-7380-303-2, s.111

⁹⁶ GERLOCH, Aleš. *Teorie práva*. 7. aktualizované vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2017. Právnícké učebnice (Aleš Čeněk). ISBN 978-80-7380-652-1., s. 149

pomocí principů, zásad, případně prostřednictvím obecně přijímaných pravd.⁹⁷ Eristická argumentace zahrnuje vedle racionálních prvků i emocionální prvky. Právní argumentace je stěžejní při logickém výkladu práva, při právních sporech a při dokazování protiprávních činů⁹⁸

Cílem argumentace je přesvědčit druhou stranu o svých tvrzeních, právní praxe je založena na argumentaci, základním nástrojem argumentace je argument. Občas se v praxi objevuje vyjádření, že přece toto není argument, je tím myšlen zdánlivý argument.⁹⁹ Lze polemizovat s výrokiem připisovaným René Descartesovi: neexistuje nevyvratitelné tvrzení, každá věc se dá argumentačně podpořit i argumentačně popřít. Obdobně jak zmiňuji v kapitole o právní interpretaci, tak pro právní argumentaci budu využívat ekvivalent argumentace v právu. Právní argumentace je aplikací právní normy v konkrétní věci, právo se realizuje prostřednictvím právní argumentace. Pavel Hungr v *Rétorice pro právníky* uvádí rozdíl mezi argumentací v logice a rétorice. V logice je argumentace premis vysoce pravděpodobná, zatímco v rétorice se jedná o to přesvědčit druhou stranu.¹⁰⁰ Advokáti, kteří jsou vázáni zákonem o advokacii a advokátním Etickým kodexem, nesmí předkládat takové argumenty, které jsou zcela jasně iracionální, i když jej o takový postup žádá klient. V soudním sporu je na advokátovi, aby prezentoval a vhodně argumentoval ve prospěch klienta. Na soudci je odhlazení případné manipulace ze strany advokáta a vydání rozhodnutí, kde zhodnotí i drobné nuance. Advokát nemusí věřit vlastní argumentaci, ale musí být přesvědčivý. Interpretace je jednou z podmínek vhodné právní argumentace. Argumentace se zachycuje v písemné podobě, tj. listinné

⁹⁷ HLOUCH, Lukáš. *Teorie a realita právní interpretace*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2011. Monografie (Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk). ISBN 978-80-7380-303-2, s.133

⁹⁸ URBANOVÁ, Martina. *Rétorika pro právníky*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2009. s. 129. ISBN 978-80-7380-217-2. Dostupné také z: <https://ndk.cz/uuid/uuid:7f68e170-582d-11e4-8d40-001018b5eb5c>

⁹⁹ SOBEK, Tomáš. *Právní myšlení: kritika moralismu*. Praha: Ústav státu a práva AV ČR ve spolupráci s Vydavatelstvím a nakladatelstvím Aleš Čeněk, Plzeň, 2011. ISBN 978-80-87439-03-6, s. 144

¹⁰⁰ URBANOVÁ, Martina. *Rétorika pro právníky*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2009. ISBN 978-80-7380-217-2., s.129

nebo elektronické a dále se argumentuje ústně, ze které se v některých případech povinné vytváří úřední záznam, protokol apod. Rovina argumentačního cíle souvisí se společenským a historickým kontextem. Středověký trestní proces vycházel z předpokladů, pro něž byly ordály přesvědčivým a akceptovaným argumentačním prostředkem.¹⁰¹ „*Argumentace byla tradičně chápána jako mentální událost, ve které vystupují myšlenky, resp. psychické postoje, jako například přesvědčení, touhy a záměry. Nicméně tyto mentální stavy jsou pouze privátně přístupné, pokud vůbec, a pro to můžeme v argumentaci spoléhat jenom na to, co někdo vnějškově projevil formou promluvy, ať už literárně, nebo orálně, případně nonverbálně.*”¹⁰²

Skutková argumentace (*quaestiones facti*) – otázky typu co se stalo, kdo jednal či nejednal, kdo je dlužník, kdo pachatel.¹⁰³ V řízeních, kde autoritativně rozhoduje orgán veřejné moci, se používají rozličné důkazní prostředky. Důkazními prostředky jsou například výpověď, ohledání, listinné důkazy, znalecký posudek. Postupuje se induktivně – vyvozují se závěry z faktických poznatků.¹⁰⁴ Jedná se tedy postup od jednotlivého k obecnému. Skutková zjištění jsou nezbytná pro následné podřazení (subsumpci) skutkového stavu pod právní normu. Pro subsumpci je nezbytné zjistit skutkové okolnosti, případně další okolnosti případu. Mnohdy se využívají právní fikce, domněnky, právní axiomy, jenž vedou k tomu, že řízení se zkracuje a postupuje se dle zásady hospodárnosti neboli procesní ekonomie.

Právní argumentace (*quaestiones iuris*) – otázky, co je v souladu s právem. Postupuje se deduktivně, používá se argumentace textem zákona, pomocí interpretačních metod výkladu právního předpisu, judikátem

¹⁰¹ HOLLÄNDER, Pavel. *Ústavněprávní argumentace: ohlédnutí po deseti letech Ústavního soudu*. Praha: Linde, 2003. ISBN 80-86131-37-8., s. 9

¹⁰² SOBEK, Tomáš. *Právní myšlení: kritika moralismu*. Praha: Ústav státu a práva AV ČR ve spolupráci s Vydavatelstvím a nakladatelstvím Aleš Čeněk, Plzeň, 2011. ISBN 978-80-87439-03-6, s.152

¹⁰³ GERLOCH, Aleš. *Teorie práva*. 7. aktualizované vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2017. Právnícké učebnice (Aleš Čeněk). ISBN 978-80-7380-652-1., s. 149

¹⁰⁴ GERLOCH, Aleš. *Teorie práva*. 7. aktualizované vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2017. Právnícké učebnice (Aleš Čeněk). ISBN 978-80-7380-652-1., s. 149

či judikaturou, precedentem, právními principy a další. Ovšem rozhraní mezi skutkovou a právní rovinou nejsou vždy zřejmá. „[P]osouzení otázky, zda je dovolací argumentace povahy právní či skutkové, jež není posouzením formálních náležitostí dovolání (jako je např. opožděnost nebo neoprávněnost dovolatele) a má zásadní význam pro přípustnost dovolání, provádí jen předseda senátu.“¹⁰⁵

Nevypořádání se s argumentací účastníka řízení může být porušením ústavních práv.¹⁰⁶ Ústavní soud vyhověl stěžovatelce právo neznalé, neboť nevěděla jaké jsou ty "správné právní argumenty" a námitky proti civilní žalobě u obecného soudu.¹⁰⁷ Pokud tedy soudu nejsou určité argumenty jasné a kvalifikované, pak by měl soud nařídít jednání a účastníka řízení poučit. Právní argumentace souvidí s právní interpretací, ale nejedná se o synoma či pojmy, které se z větší části překrývají. Interpretuje se právní text, při interpretaci se hledá právní norma, interpretovaným textem můžeme argumentovat. Interpretace má následující funkce – praktickou, mocenskoorganizační a argumerntační.¹⁰⁸ Argumentuje se taktéž skutkovým stavem, avšak interpretuje se právní text, kde se dále nemusí pracovat se skutkovým stavem v konkrétní věci. „Právní argumentace je považována za fenomén nerozlučně spjatý s právní interpretací, tedy konkrétněji za určitou specifickou metodu či komunikativní proces, který charakterizuje právní interpretaci.“¹⁰⁹ Proslulý a často citovaný výrok připisovaný Cicerovi zní: „argumenty jsou váženy, nikoli počítány.“

5.1 Skutkový stav

Znalost skutkového stavu je nezbytná pro každé autoritativní rozhodnutí orgánu veřejné moci. O zjištěného skutkového stavu se následně odvíjí závěry

¹⁰⁵ náleží Ústavního soudu sp. zn. II.ÚS 3643/15, ze dne 10. 1. 2017

¹⁰⁶ náleží Ústavního soudu sp.zn. I. ÚS 403/03 ze dne 17.8.2005

¹⁰⁷ náleží Ústavního soudu sp.zn I.ÚS 1024/15 ze dne 1. 8. 2016

¹⁰⁸ GERLOCH, Aleš a Pavel MARŠÁLEK, ed. *Problémy interpretace a argumentace v soudobé právní teorii a právní praxi: sborník příspěvků z vědeckého kolokvia kateder teorie práva právnických fakult České republiky (Milovy 19.-20.6.2002)*. Praha: Eurolex Bohemia, 2003. ISBN 80-86432-12-2., s. 14 a nás.

¹⁰⁹ Hlouch Lukáš, Standardy správnosti v aplikační právní argumentaci, Právník [cit. 25.07.2022] Převzato z CODEXIS®

opírající se o právní normy. Současný soudce Ústavního soudu Jaromír Jirsa okomentoval rozsudek Nejvyššího soudu a rozlišil skutkový a skutečný stav.¹¹⁰ Skutkový stav spojuje Jirsa s civilním řízením a skutečný s trestním řízením, kde platí zásada vyšetřovací. V nauce i praxi se vyskytuje pojem materiální a formální pravda. Jevy, jenž se udály v minulosti, je obtížné lidskými smysly rekonstruovat, neexistuje absolutní pravda. Pokud je děj složitější, tím pádem je jeho náslená rekonstrukce obtížnější. Materiální pravda není absolutní pravdou, má pravděpodobnostní charakter, mnohdy lze mluvit o praktické jistotě, jak se věc udála. U formální pravdy orgány veřejné moci zjišťují pouze to, co navrhnou strany. Formální pravda je běžná u civilního řízení v některých institutech, těmito instituty jsou například rozsudek pro zmeškání či rozsudek pro uznání. Pro skutkový stav platí zásada *res iudicata*, tedy pokud je jednou pravomocně rozhodnuto, je obnova řízení značně omezená. Skutkový stav se bere za odpovídající skutečnosti, i když je v protikladu s realitou. S nadsázkou lze říci že, pokud je rozhodnutí orgánu veřejné moci pravomocné a vykonatelné, bere se jako pravda, i když je rozhodnutí zcela chybné a iracionální. Pokud se jedná o trestní řízení a správní řízení trestní *zásada res iudicata* neumožňuje proti žádné osobě být vedeno řízení pro stejný skutek, o kterém bylo pravomocně rozhodnuto.

Formální pravda je rozhodující v hmotném právu kupříkladu v § 785 občanského zákoníku, kde je stanoveno, že manžel může do šesti měsíců ode dne, kdy se dozvěděl o skutečnostech zakládajících důvodnou pochybnost, že je otcem dítěte, které se narodilo jeho manželce. Může popřít své otcovství u soudu, nejpozději však do šesti let od narození dítěte. Pokud má dítě více jak 6 let, tak nemá řádný prostředek, jak se domáhat popření otcovství. Tím pro "otce" platí celá řada povinností včetně vyživovací povinnosti. Jaromír Jirsa a Karel Havlíček v monografii k tomu uvádí, že český občan je nedůvěřivý k justičnímu systému, mnohdy se občan domnívá nastavení systému předem dané hry, kterou nelze hrát férově. Je stím spojeno subjektivní vnímání pravdy a spravedlnosti.¹¹¹

¹¹⁰ JIRSA, Jaromír. Stav skutkový a skutečný. In: *Právní prostor* [online]. [cit. 2022-04-04]. Dostupné z: <https://www.pravniprostor.cz/judikatura/procesni-pravo/stav-skutkovy-a-skutecny>

¹¹¹ *Dokazování : úvahy o teorii a praxi* / Jaromír Jirsa, Karel Havlíček. Vydání první. Praha : Wolters Kluwer, 2021. 295 stran ; 24 cm (Právní monografie) ISBN:978-80-7676-102-5, s. 92

V Česku máme Ministerstvo spravedlnosti, pokud přeložíme název obdobných institucí v zahraničí jedná se například o Ministerstvo práva a spravedlnosti, Ministerstvo práva. Současný ústavní soudce a někdejší advokát prohlásil: „[a]dvokát hledá spravedlnost pro svého klienta. Soudce hledá spravedlnost.“¹¹² Advokát potřebuje takový skutkový závěr, jenž prospívá jeho klientovi. Idea spravedlnosti hraje ústřední roli i cíl aplikačního procesu.¹¹³ Výstižně polemiku ohledně právní argumentace vyjádřil akademik a soudce Zdeněk Kühn. „*Moderní diskuse o povaze právní argumentace trvá dvě staletí a pohybuje se mezi dvěma extrémy. Na jedné straně je to přesvědčení, že právní závěry jsou zcela určeny textem právního předpisu a příslušnými interpretačními metodami. Soudce v jakkoli komplikované kauze toliko nalézá předem existující správné odpovědi, skryté v hloubce vnitřní logiky právní argumentace. Na straně druhé pak skeptická teze, že všechny právní závěry jsou dány volným uvážením interpreta a že použitá právní argumentace má jen ospravedlnit právní závěry, ke kterým interpret ve skutečnosti došel zcela jinou cestou. Soudce tak není ve své rozhodovací činnosti vázán ničím. Tato teorie pohlíží zvláště skepticky na něco tak neurčitého, jako jsou abstraktní ústavní definice lidských práv, které prý nikoho efektivně vázat nemohou. Soudce podle to toto pohledu utváří a vytváří ústavněprávní pravidla, jak se mu jen zlíbí.*“¹¹⁴

Nesprávná a nedostatečná argumentace po skutkové stránce, ale taktéž i po právní stránce, často vede k tomu, kdy rozhodnutí soudu následně zruší soud vyšší instance s konstatováním, neboť odůvodnění soudního rozhodnutí není dostatečné a tím pádem není přezkoumatelné. Opakované rušení soudních rozhodnutí a vracení soudu nižší instance k novému projednání a rozhodnutí se označuje jako tzv. soudní ping pong. Typický je pokud soud neakceptuje

¹¹² Rozhovor: David Uhlíř - Advokát hledá spravedlnost pro svého klienta. Soudce hledá spravedlnost: [pravniprostor.cz](https://www.pravniprostor.cz) [online]. [cit. 2022-06-18]. Dostupné z: <https://www.pravniprostor.cz/clanky/ostatni-pravo/rozhovor-david-uhlir>

¹¹³ SOBEK, Tomáš. *Právní myšlení: kritika moralismu*. Praha: Ústav státu a práva AV ČR ve spolupráci s Vydavatelstvím a nakladatelstvím Aleš Čeněk, Plzeň, 2011. ISBN 978-80-87439-03-6, s. 201

¹¹⁴ KÜHN, Zdeněk. Jakou hodnotu má právní argumentace?. In: *Právo a dobro v ústavní demokracii: polemické a kritické úvahy*. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 2011. Sociologické aktuality. ISBN 978-80-7419-045-2., s. 204 a nás.

argumentaci soudu, který jeho rozhodnutí zrušil a vrátil k novému projednání a doplnění dokazování. Jednou ze zásad soudního řízení tvoří vydání rozhodnutí v přiměřené lhůtě. Nepřiměřená délka může vést k náhradě újmy dle zákona o odpovědnosti za škodu způsobenou při výkonu veřejné moci rozhodnutím nebo nesprávným úředním postupem.

5.1.1 Dokazování v civilním řízení

Důkazní řízení v civilním řízení upravuje občanský soudní řád. Cíl občanského řízení má směřovat k dosažení ochrany soukromých práv a oprávněných zájmů účastníků. Civilní řízení a občanské řízení bereme jako synonyma. Soudy poskytují účastníkům poučení o jejich procesních právech a povinnostech. Nejedná se tedy o konkrétní návod pro účastníka řízení, jak postupovat v dané věci pro dosažení jimi požadovaného cíle. Soudy nesmějí poučovat o hmotných právech. Širší rozsah poučovací povinnosti se uplatňuje zpravidla vůči účastníkům bez zastoupení advokátem. U advokáta se mimo vystudování právnické fakulty, absolvování alespoň tříleté koncipientké praxe, složení advokátních zkoušek, předpokládá kontinuální vzdělávání.

Dokazování končí hodnocením důkazů soudem. Soudci nebývají zpravidla přesvědčení velkou řečí, ale důkazy.¹¹⁵ Provedené důkazy hodnotí soud v souladu se zásadou volného hodnocení důkazů. Soud hodnotí důkazy jednotlivě i v jejich souhrnu, nicméně za dodržení podmínek rovnosti účastníků řízení. Z úřední povinnosti soud rozhoduje o nákladech řízení, nicméně přiznání či nepřiznání nákladů řízení nedosahuje ústavněprávní úrovně. Soud má oprávnění provést důkazy, které nenavrhla žádná ze stran, nicméně v civilním řízení je běžná aktivita účastníků řízení.

Strana nesoucí důkazní břemeno se zpravidla snaží zjednodušovat a argumentuje jedinou přípustnou spornou otázkou.¹¹⁶ „*Ve sporném občanském soudním řízení jsou účastníci řízení povinni označit důkazy k prokázání svých tvrzení, přičemž o tom, který z účastníky navrhaných důkazů bude proveden,*

¹¹⁵ ROZEHNAL, Aleš. *Strategie civilního procesu*. 2. rozšířené vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2018. ISBN 978-80-7380-713-9, s. 108

¹¹⁶ ROZEHNAL, Aleš. *Strategie civilního procesu*. 2. rozšířené vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2018. ISBN 978-80-7380-713-9, s. 108

vždy rozhoduje soud. Osobou, která ve sporném řízení označuje a navrhuje provedení určitých důkazů, je většinou žalobce. Za nesporná bývají ze strany soudů považována zpravidla shodná tvrzení účastníků sporu a účastníci rovněž nemusí dokazovat tzv. notoriety - neboli skutečnosti obecně známé či známé soudu z jeho vlastní činnosti (například ze soudního spisu), stejně tak jako i právní předpisy uveřejněné nebo oznámené ve Sbírce zákonů České republiky, které přirozeně též není třeba nijak dokazovat.¹¹⁷ Žalovaný má zpravidla tyto možnosti protiargumentace (i) popírání žalobcova tvrzení, (ii) vyvracení protidůkazem (iii) vyvracením důkazu. Žalovaný může uvádět další tvrzení, která posunou případ do jiné roviny.¹¹⁸ Účastníci řízení mají právo vyjádřit se ke všem návrhům na důkazy a také k provedeným důkazům. „Neměl-li účastník možnost se s některými důkazy seznámit a vznést případně námitky, bylo tím porušeno jeho zákonem zaručené právo na spravedlivý proces.“¹¹⁹ Právo na spravedlivý proces zajišťuje mimo jiné přítomnost veřejnosti při soudním jednání.

Podle § 125 občanského soudního řádu platí, že za důkaz mohou sloužit veškeré prostředky, jimiž lze zjistit stav věci. Mimo jiné se jedná o výslech svědků, znalecký posudek, zprávy a vyjádření orgánů, fyzických a právnických osob, notářské nebo exekutorské zápisy a jiné listiny, ohledání a výslech účastníků.¹²⁰

5.2 Právní otázky

Iura novit curia je principem z římského práva, že soud zná právo. Pro orgány veřejné moci v České republice platí tento princip tím způsobem, že fyzické ani právnické osoby nemusí prokazovat jednotlivé normy z platného

¹¹⁷ MATZNER, Jiří. Problematika dokazování v občanském soudním řízení. *Právní prostor* [online]. [cit. 2022-07-24]. <https://www.pravniprostor.cz/clanky/procesni-pravo/ht-dokazovani-v-civilnim-rizeni-a-obraceni-dukazniho-bremene>

¹¹⁸ ROZEHNAL, Aleš. *Strategie civilního procesu*. 2. rozšířené vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2018. ISBN 978-80-7380-713-9, s. 108

¹¹⁹ GŘÍBKOVÁ, Petra a kolektiv. *Občanský soudní řád - judikatorní komentář*. Ostrava: CODEXIS publishing, 2017. Převzato z CODEXIS

¹²⁰ GŘÍBKOVÁ, Petra a kolektiv. *Občanský soudní řád - judikatorní komentář*. Ostrava: CODEXIS publishing, 2017. Převzato z CODEXIS

právního řádu. Zejména v soudní praxi ovšem platí, že osoby uvádí relevantní odkazy na ustanovení právních předpisů. Složitější je otázka se znalostí judikatury soudci.

5.2.1 Jak argumentovat?

Žádný jednoduchý univerzální postup pro argumentaci neexistuje. Ve školách s právním zaměřením se neučí argumentace v přiměřeném rozsahu, a proto je na studentech a zejména absolventech těchto oborů, aby se dovzdělávali. Lukáš Hlouch k tomu uvádí tři poznatky společné k právním argumentům.¹²¹ Ke každému problému můžeme nálezt velké množství argumentů. Většina argumentů má možnost být použita pro dvě či více variant řešení. A třetím poznatek máme, že každý typ argumentu nespĺňuje předem požadavek správnosti. Argumenty jsou v argumentačních řetězcích propojeny. Rozlišujeme lineární argumentaci, kde v tomto modelu se řadí jednotlivé argumenty do nevětveného řetězce za sebe, nedochází k myšlenkovým odbočkám či různým variantám. Využívá se dedukce, indukce a analogie. Lineární argumentace se používá pro případy, jenž nejsou složité.¹²² Dalším argumentačním typem je dialektická argumentace, založená na rozporu jednotlivých argumentačních tvrzení a jeho odstraňování. Běžně se uplatňuje v dialogu mezi účastníky soudního sporu.¹²³

V mnoha knihách a člancích k argumentaci se uvádí, jak by argumentace neměla probíhat. Typicky se uvádí nepřipustnost *argumentum ad hominem*, tedy doslova argumentace k člověku, např. se uvádí zavrženíhodný charakter člověka. *Argumentum ad hominem* je opakem *argumentum ad rem*, tedy argumentace věcí. Věcná argumentace je stěžejní při argumentaci v právu, neboť

¹²¹ HLOUCH, Lukáš. *Teorie a realita právní interpretace*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2011. Monografie (Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk). ISBN 978-80-7380-303-2, s. 131

¹²² HLOUCH, Lukáš. *Teorie a realita právní interpretace*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2011. Monografie (Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk). ISBN 978-80-7380-303-2, s. 132

¹²³ HLOUCH, Lukáš. *Teorie a realita právní interpretace*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2011. Monografie (Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk). ISBN 978-80-7380-303-2, s. 133

prostřednictvím věcné argumentace je možné se přiblížit brzkým závěrům. Dalším uváděným nepřipustným argumentačním postupem je *argumentum ad populum*, kdy se na podporu tvrzení uvádí většinový názor skupiny, který může být dlouhodobě neměnný. *Argumentum ad baculum* je dalším nepřipustným argumentačním postupem, kdy je tvrzení použito na základě síly nebo hrozby, aby se dosáhlo určitého závěru. Nicméně i tento způsob argumentace a na základě ní předkládané argumenty mohou přesvědčit, tím pádem mohou být efektivní kupříkladu pro úspěch ve sporu. Další záležitostí v rámci strategie procesu, typickou v civilních soudních řízeních, je otázka, zda předem v písemných podáních vyložit veškeré možné protiargumenty, na které se může druhá strana odvolávat. Další možností je čekat, až se na něco protistrana odvolá a poté na ni reagovat.

Pokud se jedná o rétorické postupy argumentace, důležité je přesvědčit publikum, aby mluvčí hovořil „jejich“ řečí. Typicky se bude jednat o soudní řízení osob veřejně známých, kdy účastníci řízení se zaměřují mnohdy nejen na to, aby soud rozhodl v jejich prospěch, ale také aby přesvědčili veřejnost v soudní síni, případně zprostředkovaně ji ovlivnit prostřednictvím rozličných komunikačních kanálů. Jednotliví soudci mohou v médiích argumentovat, jak dospěli ke svým rozhodnutím. Příkladem může být soudce Jan Šott, který široce informoval veřejnost o řízení ve věci tehdejšího politika Víta Bárty v korupční kauze. Jako další příkladem soudce lze uvést aktivně argumentujícího soudce Vojtěcha Cepla mladšího ve věci tzv. justiční mafie.

5.2.2 Právní argumenty

Uváděné argumenty jsou běžně používány, nicméně řada z nich se používá jinde než pouze v právní argumentaci.

Argumentum a contrario znamená důkaz z opaku. Tento argument se považuje za logický opak analogie. Pokud platí A, nemůže zároveň A' (opak A). Myšlenková konstrukce předpokládá neexistenci třetí alternativy. Vychází se

z premisy, že pokud normotvůrce chtěl upravit něco pro nemovité věci, neplatí to pro movité věci.¹²⁴

1. *Věci jsou movité a nemovité.*
2. *Nemovité věci jsou podle § 498 občanského zákoníku „pozemky a podzemní stavby se samostatným účelovým určením, jakož i věcná práva k nim, a práva, která za nemovité věci prohlásí zákon.“*
3. *Automobil není pozemkem, podzemní stavbou, věcným právem k ním a ani to nestanoví žádný zákon.*
4. *Automobil není tedy movitá věc.*

Typickým příkladem využití jsou taxativní výčty, tedy úplné výčty prvků patřící do množiny, které lze aplikovat na daný příklad.

Argumentum a fortiori se vyznačuje použitím argumentační síly. Jedná se o dvě formy tohoto argumentu a *maiori ad minus* a *a minori ad maius*. U *a maiori ad minus* znamená od většího k menšímu nebo od silnějšího ke slabšímu. Je charakteristický u normativního modu dovolení. Jako běžně uváděný příklad lze uvést následující. Jestliže má vlastník povinnost strpět omezení svého vlastnického práva, například umožnit průchod přes část svého pozemku jiným osobám, tak tuto povinnost má i nájemník. Neboť pozice nájemníka má slabší postavení oproti vlastníku. U *a minori ad maius* platí od menšího k většímu nebo od slabšímu k silnějšímu. Jako příklad se zpravidla uvádí následující příklad. Jestliže platí, že za zabití může být uložen trest odnětí svobody, tím pádem musí platit tato možnost i za vraždu, pokud by nastala situace, že v trestním zákoníku nebude uveden trestný čin vraždy.

Argumentum ad absurdum používá posunutí do krajnosti či zveličení, argument bývá zařazen do teleologické argumentace. Vylučuje se jedno možné řešení případu, případně postupné vyloučení jednotlivých premis. Struktura tohoto řešení je založena na konstrukci fiktivního řešení. Vyloučí se řešení, které není racionální a představitelné pro danou věc.

Pro mnohé právníky se stane zajímavým zabývat se, jak se bude měnit právo, ale zejména právní argumentace během dalších dekád. Očekávám, zejména v soudních sporech, využití již existujících právních systémů.

¹²⁴ *Teorie a realita právní interpretace* / Lukáš Hlouch. Plzeň : Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2011. 348 s. brož. (Monografie [edice ; A.Čeněk]) ISBN:978-80-7380-303-2, s. 145

Aktualizované právní systémy navrhnou možnost argumentace a zkušený právník provede dodatečnou úpravu, kdy se bude postupně s využitím umělé inteligence a neuronového učení lidský zásah postupně snižovat. S postupem času je možné, že se dospěje k tomu, aby jednoduchá správní řízení či soudní spory rozhodly autonomní IT systémy, jak se již v omezené míře používá v některých zahraničních státech.

5.2.3 Argumentace judikátem a judikaturou

V této části se zaměřuji na judikáty a judikaturu zejména na ty, které souvisí s ústavními právy a svobodami. V právní terminologii se vyskytuje celá řada rozličných pojmů – judikát, judikatura, soudní rozhodnutí apod. Někteří autoři rozličných textů k dané problematice provádí striktní rozlišování, ostatní autoři je používají *promiscue*.¹²⁵ Jak uvádí Lukáš Králík není možné nikde v právním řádu dohledat legální definici těchto pojmů, pouze se o uvedených pojmech zmiňují zákony.¹²⁶ Judikátem můžeme myslet rozhodnutí soudu, zpravidla vyššího soudu. Jedná se o typ rozhodnutí, které má přesah mimo samotnou rozhodovanou věc, má smysl pro další rozhodování. „*Judikáty také nejsou rozhodnutí, které nepřesahují svým významem skutkové okolnosti konkrétní kauzy.*“¹²⁷ Zpravidla se uvádí, aby se soudní rozhodnutí stalo judikátem, musí být publikováno.

Judikatura v českém právním prostředí není považována za závazný pramen práva, ale soudy často dotváří zákony významným způsobem prostřednictvím jednotlivých judikátů. Jednotlivé judikáty tvořící judikaturu by měly na sebe logicky navazovat a v případech, kdy dochází k judikatorního odklonu, měl by nový judikát řádně odůvodněn. „*V okamžiku, kdy soud může rozhodnout*

¹²⁵ KRÁLÍK, Lukáš. *Soudní rozhodnutí versus judikát a jejich zveřejňování* [online]. [cit. 2022-07-23] [pravniprostor.cz](https://www.pravniprostor.cz/clanky/ostatni-pravo/soudni-rozhodnuti-versus-judikat-a-jejich-zverejnovani). Dostupné z: <https://www.pravniprostor.cz/clanky/ostatni-pravo/soudni-rozhodnuti-versus-judikat-a-jejich-zverejnovani>

¹²⁶ KRÁLÍK, Lukáš. *Soudní rozhodnutí versus judikát a jejich zveřejňování* [online]. [cit. 2022-07-23] [pravniprostor.cz](https://www.pravniprostor.cz/clanky/ostatni-pravo/soudni-rozhodnuti-versus-judikat-a-jejich-zverejnovani). Dostupné z: <https://www.pravniprostor.cz/clanky/ostatni-pravo/soudni-rozhodnuti-versus-judikat-a-jejich-zverejnovani>

¹²⁷ KRÁLÍK, Lukáš. *Soudní rozhodnutí versus judikát a jejich zveřejňování* [online]. [cit. 2022-07-23]. [pravniprostor.cz](https://www.pravniprostor.cz/clanky/ostatni-pravo/soudni-rozhodnuti-versus-judikat-a-jejich-zverejnovani). Dostupné z: <https://www.pravniprostor.cz/clanky/ostatni-pravo/soudni-rozhodnuti-versus-judikat-a-jejich-zverejnovani>

jak v souladu s převládající judikaturou, tj. především judikaturou vyšších soudů, tak v rozporu s touto judikaturou, bude mít z hlediska rozhodnutí soudce zásadní význam právě podání advokáta, resp. argumentace, kterou advokát soudu předloží, a soud tak bude nucen se s ní tak či onak vypořádat.”¹²⁸ Jan Tryzna s k tomu uvádí: „že není rozhodující, co říká zákon, nýbrž co říkají soudy o tom, co říká zákon.”¹²⁹ Judikatura má význam, pokud zahrnuje kompilaci právních názorů a výkladů. V praxi dochází mnohdy k tomu, kdy soud vydá judikát, který je ovšem chybný. K překonání judikátu je nezbytné více rozhodnutí stejného soudu k ustálení judikatury, případně názorů rozšířených senátů či kolegií. Jako další možnost lze uvést rozhodnutí instančně nadřízeného soudu, který má oprávnění přezkoumávat toto rozhodnutí.

Vybrané judikáty se publikují ve sbírkách Nejvyššího soudu, Nejvyššího správního soudu a Ústavního soudu. Nejvyšší soud vydává Sbíрку soudních rozhodnutí a stanovisek již jen elektronicky. Od 1. ledna 2022 nedochází k vydávání v tištěné podobě, ale pouze v digitální podobě. Nejvyšší správní soud vydává v elektronické verzi Sbíрку rozhodnutí Nejvyššího správního soudu již řadu let. Ústavní soud vydává Sbíрку nálezů a usnesení Ústavního soudu, ve sbírce se vydávají veškeré nálezy ústavního soudu a také ta z jeho usnesení, o kterých rozhodlo plénum.¹³⁰ Nicméně mimo uvedené oficiální sbírky lze využít právní systémy a webové stránky jednotlivých soudů, kde jsou jednotlivé judikáty zpravidla běžně dostupné dříve než u vydaných sbírek. Ustálená judikatura má jistý normativní účinek vůči adresátům práva. Nicméně platí možnost odchýlit se od případu, pokud skutkový stav není obdobný. Soud nemá slepě následovat předchozí judikaturu, ale brát ji na zřetel a alespoň v odůvodnění rozhodnutí se s ní vypořádat, pokud s ní argumentoval účastník řízení.

¹²⁸ BERAN, Karel. Advokát a judikatura po deseti letech. *Advokátní deník* [online]. [cit. 2022-07-24]. Dostupné z: <https://advokatnidenik.cz/2020/09/13/advokat-a-judikatura-po-deseti-letech/>

¹²⁹ TRYZNA, Jan. Nad problémem diskontinuity judikatury ve vztahu k zákonné úpravě. *Advokátní deník* [online]. [cit. 2022-07-24]. Dostupné z: <https://www.pravni prostor.cz/clanky/ostatni-pravo/nad-problemem-diskontinuity-judikatury-ve-vztahu-k-zakonne-uprave#link-note-3>

¹³⁰ *Sbíрка nálezů a usnesení Ústavního soudu* [online]. [cit. 2022-07-24] Ústavní soud. Dostupné z: <https://www.usoud.cz/sbirka-nalezu-a-usneseni-us>

6 Aplikace práva

Aplikací práva rozumíme zvláštní formu realizace práva,¹³¹ jedná se o uskutečňování práva orgány veřejné moci. Pro vydání správného rozhodnutí musí být právo interpretováno a následně v rozhodnutí argumentováno, jak orgán dospěl k uvedeným výrokům v rozhodnutí. Orgán veřejné moci aplikuje právní pravidlo na konkrétní případ. Nejedná se pouze o soudy, ale taktéž správní orgány, Policii ČR apod. Zdůrazňuje se mocenský charakter a vynutitelnost, orgán veřejné moci jedná z vrchnostenského oprávnění. Podle Maxe Webera znamená moc schopnost jedinců nebo skupin prosadit své vlastní zájmy nebo záměry. Právě veřejná moc prosazuje zájmy, které jsou uvedeny v zákonech, mnohdy navzdory vůli osob. Příkladem jsou vágní pojmy jako veřejný zájem, rozpor s dobrými mravy. Právě podmínkou pro vyvlastnění je veřejný zájem, nicméně zákon o vyvlastnění legální definici veřejného zájmu neuvádí. S rozhodovací činností soudů je spojena zásada volného hodnocení důkazů, což neznamená libovůli pro soudce. V rozsudcích soudci uvádí odůvodnění, ze kterého má vyplývat, na čem založili své úvahy. Článek 2 odst. 2 Listiny základních práv a svobod stanoví „*státní moc lze uplatňovat jen v případech a v mezích stanovených zákonem, a to způsobem, který zákon stanoví.*“ Orgány veřejné moci jsou tedy při své činnosti vázány právními předpisy a musí postupovat v souladu s nimi a způsobem, který je v nich uveden. Každé porušení zákona orgánem veřejné moci je tedy zároveň porušením ústavního práva.

Správní uvažení znamená, že příslušný orgán na základě aplikovaných právních norem, rozhoduje podle vlastního uvážení. Prostor uvážení není zcela libovolný, ale je vymezen právním řádem. Jedná se o jeden z nejpoužívanějších institutů správního práva. Svěvolí se rozumí faktický rozpor mezi správním uvážením a právním imperativem.¹³² Ústavní soud ruší rozhodnutí obecných soudů taktéž z důvodů extrémního nesouladu mezi skutkovým zjištěním

¹³¹ *Slovník českého práva*. Linde. s. 132. ISBN 80-7201-377-7, s. 132 Dostupné také z: <https://ndk.cz/uuid/uuid:d6701580-35d7-11e7-97e2-005056825209>

¹³² HANUŠ, Libor. *Glosy k právní argumentaci*. Brno: Masarykova univerzita, 2013. ISBN 978-80-210-6417-1, s. 17

a právními závěry.¹³³ Nicméně Ústavní soud v řadě svých rozhodnutí konstatuje, že není součástí obecné soudní soustavy a řídí se zásadou sebeomezení, aby nezasahoval do činnosti obecných soudů, pokud jejich zásah nemá ústavní rozměr.

Při aplikaci správního uvážení musí být respektovány základní zásady správního práva, ale samozřejmý je souladnost s ústavním pořádkem. Jelikož je Česká republika právním státem dle článku 1 Ústavy, platí zásada správního orgánu rozhodovat v obdobných věcech obdobně a ve stejných věcech stejně. Tato zásada je vyjádřena v § 13 občanského zákoníku, toto ustanovení představuje právní ochranu subjektivních práv, ustanovení brání tzv. neočekávaným rozhodnutím.¹³⁴ Dostupné jsou zejména rozhodnutí vyšších soudů a Ústavního soudu, na která se mohou účastníci řízení odvolávat a argumentovat jimi. Neznalost zákona neomlouvá, tento starý právní princip se nicméně v posledních letech stává, alespoň do určité míry překonaným. Vyjádřil se k tomu i Ústavní soud *„[o]rientace adresáta právní normy v právním řádu se bez použití přístrojů informačních technologií stává zcela nemožnou. [...] Přitom je zřejmé, že bez možnosti používání těchto systémů se dnes již v právním řádu České republiky nelze vyznat, a tak se problematizuje uplatnění obecné zásady právní, podle které neznalost zákona neomlouvá. Právo se tak stává pro své adresáty zcela nepředvídatelné. Zmíněná zásada je sice nutnou podmínkou efektivity každého systému platného práva, nelze ji však vykládat pouze k tíži adresátů práva, nýbrž též jako závazek veřejné moci vůbec učinit právo poznatelným, protože jen takovým právem se lze řídit.“*¹³⁵ Zjednodušeně lze uvést postup orgánu veřejné moci, který vydává rozhodnutí podle Viktora Knappa v těchto krocích dle. Zjištění skutkového stavu (i), zákonná skutková podstata (ii), subsumpce faktické skutkové podstaty podstatě zákoné (iii), rozhodnutí (iv).¹³⁶

¹³³ náleží Ústavního soudu sp. zn. IV.ÚS 362/19 ze dne 4. 6. 2020

¹³⁴ ZUKLÍNOVÁ, M. Občanský zákoník - Komentář s judikaturou. Svazek I - Předmět úpravy a její základní zásady (§ 1-14). Ostrava: CODEXIS publishing, 2018. ISBN 978-80-906391-5-7. Převzato z CODEXIS®, doplnku LIBERIS

¹³⁵ náleží Ústavního soudu sp. zn. Pl. ÚS 77/06 ze dne 15. 2. 2007

¹³⁶ KNAPP, Viktor. *Teorie práva*. Praha: C.H. Beck, 1995. s. 187. ISBN 80-7179-028-1. Dostupné také z: <https://ndk.cz/uuid/uuid:04c37f60-cf4a-11e7-80e7-5ef3fc9bb22f>

Podle Lukáše Hloucha aplikáční argumentaci tvoří argumentační řetězce, pomocí nichž se řeší a rozhodují právní případy při aplikaci práva orgánem veřejné moci.¹³⁷ Aplikáční argumentace je nosičem praktického výkladu, kdy se konkretizují právní pravidla dopadající na konkrétní subjekty. Řeší se otázky v jednotlivých případech *quid iuris*. Při aplikaci práva je zde nerovné postavení jednotlivých subjektů. Veřejná moc má oprávnění z vrchnostenského a autoritativního postavení rozhodovat o právech účastníků řízení proti jejich vůli a zájmům. Postup orgánů veřejné moci upravují procesní předpisy, těmi jsou zejména trestní řád, občanský soudní řád, soudní řád správní, správní řád, daňový řád. Při tomto formalizovaném postupu mají účastníci zpravidla právo vyjádřit se, tedy nikoliv povinnost se vyjadřovat. Právě v rámci vyjádření mohou argumentovat. Pokud probíhá ústní jednání, může úřední osoba odejmout účastníkovi řízení právo vyjádřit se, jakmile hovoří zjevně mimo projednávanou věc. Oprávněným odejmutím práva se vyjádřit není zasaženo do práva na spravedlivý proces. Povinností orgánu vydávající rozhodnutí je vypořádat se s argumentací stran. Ústavní soud ve svém nálezu dospěl k závěru, že „*obecný soud musí v odůvodnění dostatečným způsobem vysvětlit své právní úvahy s případnou citací publikované judikatury nebo názorů právní vědy. Argumentuje-li účastník řízení názory právní vědy nebo judikatury, musí se obecný soud s názory v těchto pramenech uvedenými argumentačně vypořádat, případně i tak, že vysvětlí, proč je nepovažuje pro danou věc za relevantní. Jen tak může být odůvodnění rozhodnutí soudu přesvědčivé a jen tak může legitimizovat rozhodnutí samotné v tom, že správný výklad práva je právě ten výklad, který soud zvolil.*”¹³⁸ Aplikáční argumentace tvoří část tzv. živého práva.

Při vydání rozhodnutí se orgán veřejné moci může řídit formalismem, případně své úkony a vydané rozhodnutí zakrývat formalismem. Formalismus nemusí být striktně negativní, nicméně popisují stručně negativní formalismus. Úřední osoba se může odvolávat na postup, který můžeme označit jako

¹³⁷ *Teorie a realita právní interpretace* / Lukáš Hlouch. Plzeň : Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2011. 348 s. brož. (Monografie [edice ; A.Čeněk]) ISBN:978-80-7380-303-2, s. 53

¹³⁸ náleží Ústavního soudu sp.zn. I.ÚS 403/03 ze dne 17. 8. 2005

formalistický, z mnoha různých příčin. Například úřední osoba nedokáže interpretovat právní pojem, nemá dostatek času či může být lhostejná ke svěřeným povinnostem. Formalismem může být i věcné posouzení případu, kdy orgán veřejné moci se odmítne daným případem zabývat, neboť dle jeho posouzení není v jeho pravomoci v řízení pokračovat. Toto odmítnutí je zpravidla stručně odůvodněno. Soudní rozhodnutí se stává nepřezkoumatelným, pokud v něm nejsou zohledněny základní žalobní argumenty. Nedostačuje taktéž, aby soud odmítl základní argumenty účastníka řízení bez uvedení konkrétních důvodů, ve kterých má nepravdivost, nesprávnost, lichost spočívat.¹³⁹

¹³⁹ rozsudek Nejvyššího správního soudu sp. zn. 3 Ads 11/2007 ze dne 16.04.2008

7 Analýza nálezů Ústavního soudu

V této části se zaměřím na tři nálezy Ústavního soudu. Zřízení a postavení Ústavního soudu upravují články 83 až 89 Ústavy, podrobnější postavení vymezuje zákon č. 182/1993 Sb., zákon o Ústavním soudu. Ústavní soud se skládá z 15 soudců, které jmenuje prezident republiky se souhlasem Senátu. Ústavní soud je soudním orgánem ochrany ústavnosti. V řízeních před Ústavním soudem rozhodují tříčlenné senáty, nebo plénum, které je tvořeno všemi ústavními soudci. Pokud senát dospěje k odlišnému právnímu názoru odchylného od dřívějšího nálezu Ústavního soudu, v souladu s § 23 zákona o ústavním soudu platí, že „*předloží otázku k posouzení plénu. Stanoviskem pléna je senát v dalším řízení vázán.*” Toto ustanovení vede k tomu, aby docházelo ke sjednocování judikatury i k tomu, aby adresáti právních norem měli možnost se seznámit s výkladem práva skrze argumentaci pléna Ústavního soudu. Při postoupení plénu je senát vázán jeho názorem pro další rozhodování. Nicméně je na usnesení samotného senátu, zda se rozhodne postoupit věc plénu, rozlišují se taktéž dobré nuance jednotlivých případů a problem hraničních případů „*Problém je v tom, že i sám pojem hraniční případ je vágní. Představme si situaci, kdy někteří tvrdí, že smlouva je v jasném rozporu s dobrými mravy, ale druzí s nimi nesouhlasí a tvrdí, že je nejasné, jestli je tato smlouva v rozporu s dobrými mravy. Budeme tomu říkat hraniční - hraniční případ rozporu s dobrými mravy. Také si můžeme představit situaci, kdy je obecná shoda na tom, že smlouva je jasně v rozporu s dobrými mravy a že se nejedná o hraniční případ rozporu s dobrými mravy. O takovém případě budeme říkat, že je jasně - jasně v rozporu s dobrými mravy. Nicméně takto můžeme pokračovat dál. Představme si situaci, kdy není shoda na tom, jestli je smlouva jasně - jasně v rozporu s dobrými mravy, anebo je hraniční - hraniční případ rozporu s dobrými mravy. Neexistují ostré apriorní hranice. Vždy je v principu možné, že dojde k neshodě, jestli něco je jasné, anebo nejasné.*“¹⁴⁰

¹⁴⁰ SOBEK, Tomáš. *Argumenty teorie práva*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2008. ISBN 978-80-904024-5-4, s. 75

7.1 Analýza kauzy Melčák

V kauze Melčák Ústavní soud zrušil v roce 2009 ústavní zákon č. 195/2009 Sb., o zkrácení pátého volebního období Poslanecké sněmovny, do té doby převládal názor v právní vědě, že Ústavní soud není oprávněn rušit ústavní zákony, respektive pouze ve vyjimečných případech. Volební období bylo zkráceno a tím mělo dojít do zásahu práva poslance Miloše Melčáka na nerušený výkon veřejné funkce. V tomto nálezu se soud odvolával zejména na č. 9 odst. 2 Ústavy. Ústavní soud nejprve odložil vykonatelnost rozhodnutí prezidenta republiky o vyhlášení voleb do Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky, poté zrušil ústavní zákon. Odklad voleb i nález Ústavního soudu se setkal s kritikou od právnické obce,¹⁴¹ ale taktéž i ze strany politiků.¹⁴²

Nález vydaný pod sp. zn. Pl. ÚS 27/09 obsahuje tento výrok:

„Pojem "zákon" obsažený v čl. 87 odst. 1 písm. a) Ústavy, podle kterého Ústavní soud rozhoduje o zrušení zákonů nebo jejich ustanovení, jsou-li v rozporu s ústavním pořádkem, se vztahuje i na ústavní zákony, a to v rozsahu jejich přezkumu z hlediska imperativu nepřípustnosti změny podstatných náležitostí demokratického právního státu zakotveného v čl. 9 odst. 2 Ústavy.

Princip obecnosti zákona představuje komponent podstatných náležitostí demokratického právního státu ve smyslu čl. 9 odst. 2 Ústavy.

Ustanovení čl. 9 odst. 1 Ústavy zmocňuje Parlament ke změně nebo doplnění Ústavy ústavním zákonem. Součástí tohoto zmocnění není přijetí takového ústavního zákona, který by byl zákonem pouze formou, zatímco obsahově by se jednalo o individuální právní akt.”

¹⁴¹ On-line symposium Jiného práva k nálezu Ústavního soudu v kauze Melčák. JINÉ PRÁVO [online]. [cit. 2022-06-04]. Dostupné z: <https://jinepravo.blogspot.com/2009/09/on-line-symposium-jakub-vosahlo-ustavni.html>

¹⁴² Klaus zaútočil na Ústavní soud, chce změnit jeho kompetence. ČT24 [online]. [cit. 2022-06-04]. Dostupné z: <https://ct24.ceskatelevize.cz/domaci/1385907-klaus-zautocil-na-ustavni-soud-chce-zmenit-jeho-kompetence>

Paroubek: Rozhodnutí Ústavního soudu je v rozporu s principem Ústavy. Hospodářské noviny [online]. [cit. 2022-06-04]. Dostupné z: <https://domaci.hn.cz/c1-38284490-paroubek-rozhodnuti-ustavniho-soudu-je-v-rozporu-s-principem-ustavy>

Ústava v jednotlivých svých ustanoveních uvádí pojem zákony a ústavní zákony. Zájem jednotlivých poslanců můžeme vyjádřit jako výkon co nejdelšího mandátu, neboť jejich platy včetně náhrad dlouhodobě dosahují několikanásobku průměrné mzdy v soukromé sféře. V této situaci se našlo více než 3/5 ze všech poslanců a dobrovolně si zkrátili své funkční období. Ústavní soud vyložil pojem zákon, jenž může zrušit dle ustanovení článku 87 odst. 1 písm. a) extenzivním způsobem, neboť v uvedeném ustanovení se uvádí pouze zákon, nikoliv tedy zákon a ústavní zákon jako v jiných ustanoveních Ústavy. Jedná se o extenzivní jazykový výklad, který jde proti systematickému výkladu, neboť Ústavní soud zahrnuje jednotlivé právní pojmy, tj. zákon a ústavní zákon, pod pojem zákon. Přímo Ústavní soud se nedržel zásady sebeomezení, kterou v mnoha rozhodnutích uvádí a překročil svá oprávnění. To, co Parlament přijal jako ústavní zákon, Ústavní soud vnímal jako běžný zákon, případně individuální akt, jak uvádím v dalším odstavci.

Názor Ústavního soudu, že se jedná o individuální akt, je obdobný názor ve věci Jezi na Labi, kterou zmiňuji v jiné předchozí části práce. Ke zkrácení volebního období v České republice došlo již v roce 1998, kdy byl použit obdobný jednorázový ústavní zákon, ovšem tehdy se žádný poslanec neobrátil na Ústavní soud. K předčasným volbám do Poslanecké sněmovny došlo i v roce 2013, nicméně to bylo již na základě novelizované Ústavy, kterou schválil Parlament po zrušení předmětného ústavního zákona Ústavním soudem. Podle nálezu Ústavního soudu se jedná o individuální právní akt, neboť dle přijatého ústavního zákona mohl prezident republiky vyhlásit volby do Poslanecké sněmovny jednou, nikoliv v budoucnu opětovně vyhlášovat další volby do Poslanecké sněmovny.

Plénum Ústavního soudu se tímto nejednoznačným vyjádřením, zda se podle jeho názoru jedná o zákon či individuální právní akt, nevyřadilo s tím, co vlastně zrušilo. Pokud by došlo v budoucnu k posuzování protiústavnosti ústavního zákona Ústavním soudem, může z tohoto judikátu ve věci Melčák vyjít plénum pouze v omezeném rozsahu. Dovedu si představit případy, kdy by se Ústavní soud odvolal například na článek 9 odst. 2 Ústavy a zrušil ústavní zákon, jenž by segregoval lidi na základě rasy či nepřiměřeně omezoval základní lidská práva či svobody. Zrušený ústavní zákon nicméně nebyl systematický z pohledu ústavního pořádku, ale na druhou stranu jej zvlášť

závažným způsobem nenarušoval. Jednorázovým ústavním zákonem se stal i ústavní zákon o referendu týkající se vstupu České republiky do Evropské unie.

7.2 Analýza ve věci náhrady škody podle zákona č. 82/1998 Sb.

Jedná se o nález sp. zn. IV. ÚS 2/21, ze dne dne 19. července 2022. V předmětné věci se stěžovatelka – obchodní korporace domáhala zrušení rozhodnutí obecných soudů v civilním řízení s uvedením argumentace, že jimi došlo k porušení jejich ústavně zaručených základních práv garantovaných článkem 11 Listiny základních práv a svobod. Tento článek mimo jiné zahrnuje právo vlastnit majetek. Stěžovatelka se u obecných soudů domáhala náhradu škody, která vznikla v souvislosti s vedením trestního řízení. V původním trestním řízení byly stíhány dvě fyzické osoby, které stěžovatelku (s.r.o.) ovládají. Pravomocným rozsudkem krajské soudu byly obě osoby zproštěny obžaloby, neboť jejich jednání nebylo trestným činem. Majetek stěžovatelky byl několik let zadržen a mimo jiné si sjednala úvěry, které byla nucena si sjednat z důvodu zadržení zboží orgány činnými v trestním řízení. Obvodní, městský ani Nejvyšší soud nevyhověl stěžovatelce, neboť ona sama nebyla účastnicí trestního řízení. Stěžovatelka v podání k Ústavnímu soudu uvedla, že se jí trestní stíhání významně dotklo, i když sama jako právnická osoba v té době nebyla stíhána.

Ústavní soud v nálezu zrušil usnesení Nejvyššího soudu a rozsudek Městského soudu v Praze. Dále uvedl porušení stěžovatelčina ústavně zaručená základní práva na soudní ochranu a ochranu vlastnického práva podle čl. 36 odst. 1 ve spojení s čl. 11 odst. 1 Listiny základních práv a svobod. V posouzení stížnosti Ústavní soud dospěl k tomu, aby se hledal „*právní základ nároku jednotlivce na náhradu škody v případě trestního stíhání, které neskončí jeho pravomocným odsouzením, je třeba hledat nejen v čl. 36 odst. 3 Listiny, ale v obecné rovině především v čl. 1 odst. 1 Ústavy, tedy v principech materiálního právního státu.*“¹⁴³ V této části se Ústavní soud odvolává na principy, které dovozuje z výkladu ustanovení Listiny i Ústavy, které jsou do určité míry abstraktní. V mnoha svých

¹⁴³ bod 12. předmětného nálezu Ústavního soudu

nálezech Ústavní soud argumentuje principy, i když část právnické obce se k nim staví skepticky.

*„Česká republika jako demokratický právní stát podle čl. 1 odst. 1 Ústavy nese objektivní odpovědnost za jednání, kterým orgány veřejné moci přímo zasahují do základních práv fyzických nebo právnických osob.“*¹⁴⁴ Tady se jedná o argumentaci vázanosti všech orgánů veřejné moci zákonem. Jestliže se prokáže *ex post*, že postup orgánu byl nesprávný či nezákonný, odpovídá stát za škodu, na kterou se pohlíží jako na absolutní objektivní odpovědnost. Rozhodující není dle Ústavního soudu původní podezření, ale to, aby *„se jejich podezření v trestním řízení potvrdilo.“*¹⁴⁵ Na jednu stranu platí požadavek státního zástupce v trestním řízení stíhat všechny trestné činy, o kterých se dozví. Nicméně taktéž platí následná povinnost státu odškodnit fyzické či právnické osoby, jakmile se ukáže nezákonnost trestního stíhání v dalších fázích trestního řízení. Trestní stíhání je *ultima ratio*, lze jej tedy využít pouze v případech, pokud nelze odpovědnost dovodit podle občanského práva, správního práva trestního apod.

*„Uvedené závěry musí podle Ústavního soudu platit tím spíše v situaci, dojde-li v nezákonně vedeném trestním řízení ke způsobení škody osobě, která ani obviněná nebyla. Zde Ústavní soud dodává, že ani obviněna být nemohla (nullum crime sine lege scripta), neboť § 265 odst. 1 a odst. 2 písm. b) trestního zákoníku nebyl v rozhodné době součástí taxativního výčtu zločinů nebo přečinů, u nichž přichází trestní odpovědnost právnických osob v úvahu, jak je obsažen v § 7 zákona č. 418/2011 Sb., o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon č. 418/2011 Sb.“), ale úkony celního řízení v tomto směru byly vedeny v podstatě proti ní a jejímu majetku.“*¹⁴⁶ V této části odůvodnění se Ústavní soud odvolal na významný princip trestního práva hmotného. Tento princip zakazuje použít analogie v neprospěch obviněného, respektive v tomto případě se jedná o úkony trestního řízení vůči zúčastněné osobě. Ústavní soud se jednoznačně argumentoval výhradou zákona,

¹⁴⁴ bod 12. předmětného nálezu Ústavního soudu

¹⁴⁵ bod 12. předmětného nálezu Ústavního soudu

¹⁴⁶ bod 12. předmětného nálezu Ústavního soudu

který může stanovit, jaké osoby či skupiny osob jsou odpovědné za trestné činy. Nelze tedy ani hypoteticky uvažovat o tom, že nějaké osobě by byl uložen trest, pokud to není uvedeno v zákoně.

7.3 Analýza nálezu ve věci zrušení krizového opatření vlády

Ústavnímu soudu byl doručen návrh skupiny senátorů 63 senátorů, ve kterém žádali o zrušení některých krizových opatření vlády související se šířením viru SARS CoV-2. Tato krizová opatření vláda vydala za nouzového stavu. Ústavní soud částečně vyhověl návrhu skupiny senátorů a vydal mimo jiné následující výrok „*[u]stanovení bodu I./1. usnesení vlády ze dne 28. ledna 2021 č. 78, o přijetí krizového opatření, vyhlášeného pod č. 31/2021 Sb., se ruší dnem vyhlášení tohoto nálezu ve Sbírce zákonů.*”¹⁴⁷ V dalších bodech Ústavní soud řízení zastavil, neboť již v době rozhodování vládní usnesení nebyla účinná. Zjednodušeně řečeno vláda tímto aktem zakázala maloobchodní prodej a poskytování služeb v provozovnách s výjimkou uvedených případů. Vláda odkazovala ve svém vyjádření pro Ústavní soud, že bylo přijaté mimořádné opatření nezbytné z hrozby „*kolapsu zdravotnického systému a rozsáhlé újmy na zdraví obyvatel.*”¹⁴⁸

Ústavní soud se v odůvodnění odvolal na své dřívější usnesení sp. zn. Pl. ÚS 8/20 ze dne 22. 4. 2020, které bylo prvním rozhodnutím souvisejícím s aktem vlády z důvodu šíření SARS CoV-2. V tomto usnesení Ústavní soud označil vyhlášení nouzového stavu „aktem vládnutí.” Tento tzv. akt vládnutí má slovy soudu normativní dopad, avšak akt může přezkoumávat běžně Poslanecká sněmovna. Vláda za vyhlášení nouzového stavu nese zejména politickou odpovědnost. Přezkoumatelnost vyhlášení nouzového stavu a jednotlivých krizových opatření jsou omezené ze strany Ústavního soudu. Ústavní soud uvedl, že je nezbytné „*respektovat kautely plynoucí z Listiny, a to i v tak mimořádné situaci, kdy je vyhlášen nouzový stav. Podle čl. 2 odst. 3 Listiny totiž platí, že každý může činit, co není zákonem zakázáno, a nikdo nesmí být nucen činit, co zákon*

¹⁴⁷ sp. zn. Pl. Ústavního soudu 106/20 ze dne 16.2. 2021

¹⁴⁸ bod 23. předmětného nálezu sp. zn. Pl. ÚS 8/20 ze dne 21.4.2020

*neukládá.*¹⁴⁹ Jedná se argumentaci principem výslovně uvedeným v Listině základních práv a svobod. Myšlenkou je primát jednotlivce, ať už fyzické či právnické osoby, před státem.¹⁵⁰ K této myšlence a zároveň ústavnímu principu se Ústavní soud hlásí od první poloviny 90. let 20. století.

*„Stát tudíž může jednotlivci ústavně předvídaným způsobem adresovat určitý příkaz či zákaz, nesmí však základní logiku vztahu mezi veřejnou mocí a jednotlivcem obrátit. Nelze tedy právním předpisem obecně a zcela neodůvodněně zakázat „vše“ a formou výjimek pak určité oblasti zasažené zákazem „zpětně povolit“ (opět bez jakéhokoliv odůvodnění). Regulace práv a povinností osob, zejména regulace omezující základní práva a svobody, musí být naopak provedena formou relativně určitých příkazů či zákazů, jež budou odpovídajícím způsobem odůvodněny, a to i za nouzového stavu.“*¹⁵¹ Ústavní soud v této části odůvodnění argumentoval tak, aby vláda podústavní akty řádně odůvodnila, proč přikazuje či zakazuje určité jednání. Nelze ani provést uvedení určitých výjimek pro dané jednání – mnohdy *ex post* výkladem členů vlády na tiskových konferencích apod. Vyjimky se mohou jevit jako svévolné, diskriminující a nešetřící podstatu ústavně garantovaných práv a svobod. Je to právě Ústavní soud zkoumající legitimitu přijatých aktů včetně různých výjimek. V této části Ústavní soud argumentoval logikou a taktéž seznatelností práva.

*„Je totiž třeba mít na zřeteli, že každé krizové opatření je politickým rozhodnutím, které samozřejmě musí být založeno na odborných podkladech, nicméně odpovědnost za ně nese vláda, nikoliv její odborní poradci.“*¹⁵² Tradičně se moc ve státě dělí na moc zákonodárnou, výkonou a soudní. Vláda tvoří moc výkonou a tvoří ji politici, i když mnohdy nejsou členy politických stran či hnutí. Několikrát jsme měli v České republice tzv. úřednickou vládu, ovšem tato vláda je vybrána politiky, kterým jsou prezident republiky či subjekty zastoupené v poslanecké sněmovně. Odpovědnost za jednotlivé akty nese příslušný orgán, konkrétně vláda. Tuto moc vykonává vláda, která nese politickou odpovědnost

¹⁴⁹ bod 67. předmětného nálezu

¹⁵⁰ bod 67. předmětného nálezu

¹⁵¹ bod 72. předmětného nálezu

¹⁵² bod 72. předmětného nálezu

za jednotlivé akty. Ústavní soud argumentuje principem dělby moci běžnou v demokratických státech. Vláda může subsidiárně využít odborná stanoviska pro svá rozhodování, avšak bez dalšího vlastního odůvodnění se na odborné stanovisko nemůže odvolávat.

8 Závěr

Ústředním tématem práce je právo, právní argumentace, interpretace a zejména ústavně souladná interpretace. Právní argumentace má v právní praxi, ale i v teorii řadu rozličných podob. Pokusit se o jednotnou definici právní argumentace není snadné. Stěžejním se jeví hledat cíl a smysl pro osobu, která argumentuje, aby dosáhla svého cíle, který se ovšem musí pohybovat v určitém právním rámci. V českém právním prostředí dochází v posledních desetiletích k rozvoji argumentace odkazováním na judikát či obecněji soudní rozhodnutím. Celou prací se prolíná nikoliv vždy přímo vyjádřená myšlenka, jaký je cíl právní argumentace a jak ji používat.

V rámci první kapitoly jsem popsal náhled na řadu rozličných podob, co je to právo. Jedná se zde o nekončící spor o to, co je to právo. Tento spor se poté propisuje v praktické rovině taktéž do právní argumentace. Kupříkladu textualista obvykle nebude akceptovat pohled na argumentaci přirozeným právem, i když lze zmínit, že v posledních dekáдах se tyto hranice stírají a nelze říci, kde končí přirozené právo. Pro dosažení spravedlnosti musí interpret v některých případech provést výklad proti slovům zákona a hledat jeho smysl a cíl.

Jednou ze stěžejních kapitol je právní interpretace, kde definuji pojem právní interpretace. V rámci právní interpretace se běžně používá jazykový (gramatický), systematický, teleologický. Interpretaci v právu znájí právníci již od starověku, kde se rozvíjela zejména v Římě. Slovy českého Ústavního soudu se rozumí jazykovým výkladem prvotní přiblížení interpretovanému textu.

Další významnou kapitolou tvořící diplomovou práci zahrnuje ústavně konformní výklad. Kromě vymezení pojmu, zahrnuji do této části taktéž ústavní zvyklosti, zásady apod. Pokud existuje několik možností interpretace právního textu, má se interpret přiklonit k tomu, který neodporuje jednotlivým ústavním textům, ale i k nepsaným ústavním principům či hodnotám. Přímo z článku 95 Ústavy vyplývá závaznost soudu zákonem, ale i ústavním zákonem. Občanský zákoník účinný od roku 2014 zahrnuje ve svých úvodních ustanoveních mimo jiné, aby výklad ustanovení soukromého práva byl v souladu s ústavními zákony.

Ústavní soud využívá své oprávnění rušit zákony či jejich ustanovení jako krajní prostředek. Ústavní soud posoudí souladnost zákona či jeho ustanovení s ústavními zákony, pokud nelze nalézt ústavně souladný výklad, zruší jej. Pokud Ústavní soud nalezne alespoň jeden ústavně souladný výklad, popíše tento výklad, aby mohly orgány veřejné moci či soukromé osoby postupovat podle tohoto výkladu a mít legitimní očekávání, jak by se řešil případný budoucí spor. Běžně se užívá prozařování ústavního práva do podústavního práva (tzv. jednoduchého). Ústavní soud judikoval prozařování v 90. letech minulého století, když se inspiroval u zahraničních ústavních soudů. Ústavní principy a zásady jsou jedním z elementů pro ústavně souladný výklad.

Argumentace v právu tvoří nejdůležitější část této práce. Zabývám se různými přístupy k náhledu na argumentaci v právu. Argumentace nemusí být vždy racionální, ale i jiná, která má vést pouze k cíli a to přesvědčit druhou stranu. Základní členění argumentace v právu se uvádí do dvou rovin, jsou jimi skutkové otázky a právní otázky.

Aplikace práva popisuje, jak se utváří rozhodnutí a úkony orgánů veřejné moci. Orgány veřejné moci se musí řídit nejen ústavním pořádkem, ale i řadou procesních předpisů.

V závěrečné kapitole uvádím v krátkosti tři judikáty Ústavního soudu v kauze Melčák, ve věci náhrady dle zákona č. 82/1998 Sb., či zrušení protikovidových opatření za nouzového stavu. Cílem části této práce bylo pouze najít jednotlivé stěžejní argumenty soudu, analyzovat je a následně okomentovat.

Seznam použité literatury

Monografie

1. BARAK, Aharon. *Sudca v demokracii*. Přeložil Richard CEDZO, přeložil Alexander BRÖSTL. Bratislava: Kalligram, 2016. *Exempla iuris*. ISBN 978-80-8101-921-0
2. BECCARIA, Cesare. *O zločinoch a trestoch*. 1. vyd. Bratislava: Kalligram, 2009. 125 s. *Exempla iuris*. ISBN 978-80-8101-252-5
3. BOHÁČ, Radim a kol. *Legislativní proces (teorie a praxe)*. Praha: Tiskárna Ministerstva vnitra, s.p.o., 2011
4. *Dokazování : úvahy o teorii a praxi / Jaromír Jirsa, Karel Havlíček*. Vydání první. Praha : Wolters Kluwer, 2021. 295 stran ; 24 cm (Právní monografie) ISBN:978-80-7676-102-5
5. DOLEŽAL, Tomáš. *Právní hermeneutika a problém tzv. předporozumění*. In: GERLOCH, Aleš a Pavel MARŠÁLEK, ed. *Problémy interpretace a argumentace v soudobé právní teorii a právní praxi: sborník příspěvků z vědeckého kolokvia kateder teorie práva právnických fakult České republiky*. Praha: Eurolex Bohemia, 2003. ISBN 80-86432-12-2
6. GERLOCH, Aleš. *Teorie práva*. 7. aktualizované vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2017. *Právnícké učebnice (Aleš Čeněk)*. ISBN 978-80-7380-652-1
7. GREGOR, Martin. *Základy rímskeho práva: historický úvod, pramene a subjekty*. Praha: Leges, 2022. *Student (Leges)*. ISBN 978-80-7502-598-2
8. HANUŠ, Libor. *Glosy k právní argumentaci*. Brno: Masarykova univerzita, 2013. ISBN 978-80-210

9. HART, H. L. A., PŘIBÁŇ, Jiří, ed. Pojem práva. Přeložil Petr FANTYS. Praha: Prostor, 2004. Obzor (Prostor). ISBN 80-7260-103-2
10. HARVÁNEK, Jaromír. Právní teorie. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2013. Monografie (Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk). ISBN 9788073804589
11. HLOUCH, Lukáš. Teorie a realita právní interpretace. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2011. Monografie (Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk). ISBN 978-80-7380-303-2
12. HOLLÄNDER, Pavel. Filosofie práva. 2., rozš. vyd. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2012. ISBN 978-80-7380-366-7
13. HOLLÄNDER, Pavel. Ústavněprávní argumentace: ohlédnutí po deseti letech Ústavního soudu. Praha: Linde, 2003. ISBN 80-86131-37-8
14. JIŘÍ BOGUSZAK,
ZDENĚK JIČÍNSKÝ: Otázky socialistického práva a zákonnosti. Praha 1964
15. KLÍMA, Karel a Jiří JIRÁSEK, ed. Pocta Jánů Gronskeému. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2008. ISBN 978-80-7380-094-9
16. KNAPP, Viktor. Logika v právním myšlení. 3. aktualiz. vyd. Praha: Eurolex Bohemia, 2000. ISBN 80-86432-02-5
17. KÜHN, Zdeněk. Jakou hodnotu má právní argumentace?. In: Právo a dobro v ústavní demokracii: polemické a kritické úvahy. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 2011. Sociologické aktuality. ISBN 978-80-7419-045-2

18. Machalová, Tatiana. Aktuální otázky metodologie právního myšlení / Tatiana Machalová ... [et al.]. 1. vyd.. Praha : Leges, 2014. 335 s. brož. (Praktik [edice]) ISBN:978-80-7502-060-4
19. MELZER, Filip. Metodologie nalézání práva: úvod do právní argumentace. 2. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2011. Beckovy právnické učebnice. ISBN 978-80-7400-382-0
20. Pavel Holländer. Interpretace ústavního práva: metodologický hlavolam? In: Novotný, Oto. Pocta Doc. JUDr. Vladimíru Mikule k 65. narozeninám / uspořádal Oto Novotný. 1. vyd.. Praha : ASPI, 2002. 483 s. váz. ISBN:80-86395-47-2
21. PELIKÁNOVÁ, Irena. Hledání práva - nesprávnost v právu In: GERLOCH, Aleš, ed. Teoretické problémy práva na prahu 21. století: pocta k 75. narozeninám prof. JUDr. Jiřího Boguszaka, DrSc. Praha: Karolinum, 2002. ISBN 80-246-0415-9
22. PREUSS, Ondřej. Klauzule věčnosti: je možné odstranit liberální demokracii?. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2015. Monografie (Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk). ISBN 978-80-7380-556-2
23. Přibáň, Jiří. Právní symbolismus : o právu, času a evropské identitě 1. vyd.. Praha : Filosofia, 2007
24. ROZEHNAL, Aleš. Strategie civilního procesu. 2. rozšířené vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2018. ISBN 978-80-7380-713-9
25. SOBEK, Tomáš. Právní rozum a morální cit: hodnotové základy právního myšlení. Praha: Ústav státu a práva AV ČR, 2016. ISBN 978-80-87439-23-4

26. SOBEK, Tomáš. Argumenty teorie práva. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2008. ISBN 978-80-904024-5-4
27. Soukromé a veřejné v kontextu institucionálních a normativních proměn práva / Aleš Gerloch, Katarzyna Żák Krzyżanková (eds). Plzeň : Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, s.r.o., 2017. 478 stran, ISBN:978-80-7380-705-4
28. ŠVÁB, Jakub. Jak psát, aby se to dalo číst: příručka přístupného psaní. Praha: Leges, 2021. Praktik (Leges). ISBN 978-80-7502-502-9
29. TELEC, Ivo. Metodika výkladu právních předpisů: právně hermeneutická technika. Brno: Doplněk. ISBN 80-7239-103-8
30. Teorie a realita právní interpretace / Lukáš Hlouch. Plzeň : Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2011
31. TRYZNA, Jan. Úvaha týkající se právní argumentace a základních přístupů k právní argumentaci v procesu aplikace práva. In: KLÍMA, Karel a Jiří JIRÁSEK, ed. Pocta Jánu Gronsému. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2008. ISBN 978-80-7380-094-9.
32. TRYZNA, Jan. Právní principy a právní argumentace: k vlivu právních principů na právní argumentaci při aplikaci práva. Praha: Auditorium, 2010. Studie (Auditorium). ISBN 978-80-87284
33. Vybrané kapitoly ze sociologie a psychologie práva. Část 1, Sociologická / Miloš Večeřa, Martina Urbanová. 1. vyd.. Brno : Masarykova univerzita v Brně, 2010. 205 s. brož. (Učebnice Právnické fakulty MU ; sv. 436) ISBN:978-80-210-5064-8
34. WINTR, Jan. Principy českého ústavního práva. 4. vydání. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2018. Vysokoškolské učebnice

(Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk). ISBN 978-80-7380-730-6

35. Jan Wintr. *Metody a zásady interpretace práva* 2. vydání. Praha : Auditorium, 2019. 296 stran [Druhé vydání vychází v rámci programu Univerzity Karlovy Progres Q04.] ISBN:978-80-87284-75-9
36. ZUKLÍNOVÁ, M. *Občanský zákoník - Komentář s judikaturou. Svazek I - Předmět úpravy a její základní zásady (§ 1-14)*. Ostrava: CODEXIS publishing, 2018. ISBN 978-80-906391-5-7. Převzato z CODEXIS®, doplňku LIBERIS

Časopisecké články

1. STEINER, Marek. *Správní orgán a čl. 95 odst. 1 Ústavy*. Právní rozhledy, 2003, č. 10
2. IVIČIČ, Marek. *K horizontálnímu působení základních práv a svobod*. Bulletin advokacie, Praha: Česká advokátní komora, roč. 2007, 6

Webové stránky a elektronické zdroje

1. MATZNER, Jiří. *Problematika dokazování v občanském soudním řízení*. Právní prostor [online]. [cit. 2022-07-24] <https://www.pravniprostor.cz/clanky/procesni-pravo/ht-dokazovani-v-civilnim-rizeni-a-obraceni-dukazniho-bremene>
2. GŘÍBKOVÁ, Petra a kolektiv. *Občanský soudní řád - judikatorní komentář*. Ostrava: CODEXIS publishing, 2017. Převzato z CODEXIS
3. *Rozhovor: David Uhlíř - Advokát hledá spravedlnost pro svého klienta. Soudce hledá spravedlnost: pravniprostor.cz* [online]. [cit. 2022-06-18]. Dostupné z: <https://www.pravniprostor.cz/clanky/ostatni-pravo/rozhovor-david-uhlir>
4. JIRSA, Jaromír. *Stav skutkový a skutečný*. In: Právní prostor [online]. [cit. 2022-04-04]. Dostupné z: <https://www.pravniprostor.cz/judikatura/procesni-pravo/stav-skutkovy-a-skutecny>
5. Hlouch Lukáš, *Standardy správnosti v aplikační právní argumentaci*, Právník [cit. 25.07.2022] Převzato z CODEXIS®

6. URBANOVÁ, Martina. Rétorika pro právníky. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2009. s. 129. ISBN 978-80-7380-217-2. Dostupné také z: <https://ndk.cz/uuid/uuid:7f68e170-582d-11e4-8d40-001018b5eb5c>
7. FULLER, Lon L. a PŘIBÁŇ, Jiří. Morálka práva. Praha: OIKOYMENH, 1998. s. 48. ISBN 80-86005-65-8, s. 48 a násl. Dostupné také z: <https://ndk.cz/uuid/uuid:c887c640-426c-11e4-9383-005056825209>
8. ŠKOP, Martin. Některé techniky jazykové metody interpretace práva. Právník: časopis věnovaný vědě právní i státní, jež vydává Právnícká jednota v Praze : -1956. Praha: Právnícká jednota, 09.2017, 156(9), 770-782. ISSN 0231-6625. Dostupné také z: <https://kramerius.lib.cas.cz/uuid/uuid:bf6b84b0-81f0-4ac6-9ea8-ab0e5ea1cb19>
9. KNAPP, Viktor. Teorie práva. Praha: C.H. Beck, 1995. s. 168. ISBN 80-7179-028-1. Dostupné také z: <https://ndk.cz/uuid/uuid:04c37f60-cf4a-11e7-80e7-5ef3fc9bb22f>
10. Positivism and the Separation of Law and Morals Author(s): H. L. A. Hart Source: Harvard Law Review, Feb., 1958, Vol. 71, No. 4 (Feb., 1958), pp. 593-629 Published by: The Harvard Law Review Association Stable URL: <https://www.jstor.org/stable/1338225>
11. KOLOUŠEK, Martin. Několik poznámek k interpretaci práva, její úloze a možnostem jejího zneužití. PRÁVNÍ PROSTOR. Dostupné z: <https://www.pravniprostor.cz/clanky/ostatni-pravo/nekolik-poznamek-k-interpretaci-prava-jeji-uloze-a-moznostem-jejeho-zneuzeni>
12. Hulva, Tomáš: Interpretace práva a právní argumentace v právní praxi. Bulletin Slovenskej advokácie 4/2009, Bratislava: Slovenská advokátska komora, 2009. dostupné z: <https://www.sak.sk/web/sk/cms/link/doc/39>
13. Poskytnutí informace - počet stran aktuálně platných a účinných právních předpisů v České republice [online]. [cit. 2022-06-05]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/clanek/poskytnuti-informace-pocet-stran-aktualne-platnych-a-ucinnych-pravnich-predpisu-v-ceske-republice.aspx>
14. ONDŘEJEK, Pavel. Koncepce práva jako systému. Praha: Wolters Kluwer, 2020. Právní monografie (Wolters Kluwer ČR - ASPI). ISBN 978-80-7598-567-5. [cit. 2022-01-16]. Dostupné z: <https://www.aspi.cz/>

15. HOLLÄNDER, Pavel. INTERPRETÁCIA PRÁVA [online]. [cit. 2022-03-17]. Dostupné z: https://ja-sr.sk/files/Interpretacia_prava.pdf
16. KOLOUŠEK, Martin. Několik poznámek k interpretaci práva, její úloze a možnostem jejího zneužití. PRÁVNÍ PROSTOR. Dostupné z: <https://www.pravniprostor.cz/clanky/ostatni-pravo/nekolik-poznamek-k-interpretaci-prava-jeji-uloze-a-moznostem-jejeho-zneuzeni>
17. SOBEK, Tomáš. Království práva na zemi. Právník: časopis věnovaný vědě právní i státní, jež vydává Právnícká jednota v Praze : -1956. Praha: Právnícká jednota, 11.2013, 152(11), 1084-1112. ISSN 0231-6625. Dostupné také z: <https://kramerius.lib.cas.cz/uuid/uuid:cda4fecb-c3c7-4ea0-935d-8db2570285cc>
18. NOVOTNÝ, Oto. Hypertrofie práva, její aspekty a jak jí čelit. Právník: časopis věnovaný vědě právní i státní, jež vydává Právnícká jednota v Praze : -1956. Praha: Právnícká jednota, 07.2016, 155(7), 619-625. ISSN 0231-6625. Dostupné také z: <https://kramerius.lib.cas.cz/uuid/uuid:e193fd3a-50d4-4b11-b64a-ea60ecedcc0f>
19. BAUEROVÁ, Veronika. O textualismu, intuicionismu a o přístupu soudce k právu. ÚSTAV PRÁVA A PRÁVNÍ VĚDY [online]. [cit. 2022-01-28]. Dostupné z <https://www.ustavprava.cz/blog/2018/09/o-textualismu-intuicionismu-a-o-pristupu-soudce-k-pravu-textualismus/>
20. DORKOVÁ, Mária. HISTORICKÝ VÝKLAD A JEHO LIMITY [online]. [cit. 2022-02-28]. Dostupné z: [https://www.law.muni.cz/sborniky/dny_prava_2010/files/prispevky/12_teorie/Dorkova_Maria_\(4288\).pdf](https://www.law.muni.cz/sborniky/dny_prava_2010/files/prispevky/12_teorie/Dorkova_Maria_(4288).pdf)
21. Stenozáznamy Poslanecké sněmovny Parlamentu ČR. Hlídač Státu [online]. [cit. 2022-08-22]. Dostupné z: https://www.hlidacstatu.cz/data/Detail/stenozaznamy-ppsp/1998_37_01197?qs=
22. FRONĚK, Jaromír. Výklad ve prospěch adresátů správního práva a jeho limity [online]. [cit. 2022-03-03]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/soubor/jaromir-fronc-pdf.aspx>
23. KOŽELUHA, Patrik. Úmysl zákonodárce v interpretaci práva. Všehrd [online]. [cit. 2022-03-04]. Dostupné z: https://www.vsehrd.cz/clanek/umysl-zakonodarce-v-interpretaci-prava_42b9a82f-b1e0-4438-97fd-3f605a284e88

24. BAHÝLOVÁ, Lenka a kol. Ústava České republiky. Komentář. 1. vyd. Praha: Linde, 2010. ISBN 978-80-7201-814-7. Převzato z CODEXIS®, doplňku LIBERIS
25. KRATOCHVÍL, Jan. Lidská práva v praxi obecných soudů. 1. vyd. Praha: Leges, 2020. ISBN 978-80-7502-441-1. Převzato z CODEXIS®, doplňku LIBERIS
26. MULÁK, Jiří. Základní zásady trestního řízení a právo na spravedlivý proces. 1. vyd. Praha: Leges, 2019. ISBN 978-80-7502-387-2. Převzato z CODEXIS®, doplňku LIBERIS
27. KRÁLÍK, Lukáš. Soudní rozhodnutí versus judikát a jejich zveřejňování [online]. [cit. 2022-07-23] [pravniprostor.cz](https://www.pravniprostor.cz/clanky/ostatni-pravo/soudni-rozhodnuti-versus-judikat-a-jejich-zverejnovani). Dostupné z: <https://www.pravniprostor.cz/clanky/ostatni-pravo/soudni-rozhodnuti-versus-judikat-a-jejich-zverejnovani>
28. BERAN, Karel. Advokát a judikatura po deseti letech. Advokátní deník [online]. [cit. 2022-07-24]. Dostupné z: <https://advokatnidenik.cz/2020/09/13/advokat-a-judikatura-po-deseti-letech/>
29. TRYZNA, Jan. Nad problémem diskontinuity judikatury ve vztahu k zákonné úpravě. Advokátní deník [online]. [cit. 2022-07-24]. Dostupné z: <https://www.pravniprostor.cz/clanky/ostatni-pravo/nad-problemem-diskontinuity-judikatury-ve-vztahu-k-zakonne-uprave#link-note-3>
30. Sbírka nálezů a usnesení Ústavního soudu [online]. [cit. 2022-07-24] Ústavní soud. Dostupné z: <https://www.usoud.cz/sbirka-nalezu-a-usneseni-us>
31. Slovník českého práva. Linde. s. 132. ISBN 80-7201-377-7, s. 132 Dostupné také z: <https://ndk.cz/uuid/uuid:d6701580-35d7-11e7-97e2-005056825209>
32. On-line symposium Jiného práva k nálezu Ústavního soudu v kauze Melčák. JINÉ PRÁVO [online]. [cit. 2022-06-04]. Dostupné z: <https://jinepravo.blogspot.com/2009/09/on-line-symposium-jakub-vosahlo-ustavni.html>
33. Klaus zaútočil na Ústavní soud, chce změnit jeho kompetence. ČT24 [online]. [cit. 2022-06-04]. Dostupné z: <https://ct24.ceskatelevize.cz/domaci/1385907-klaus-zautocil-na-ustavni-soud-chce-zmenit-jeho-kompetence>

34. Paroubek: Rozhodnutí Ústavního soudu je v rozporu s principem Ústavy. Hospodářské noviny [online]. [cit. 2022-06-04]. Dostupné z: <https://domaci.hn.cz/c1-38284490-paroubek-rozhodnuti-ustavniho-soudu-je-v-rozporu-s-principem-ustavy>

Zákonná úprava

1. ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky
2. ústavní zákon č. 2/1993 Sb., Listina základních práv a svobod
3. zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník
4. zákon č. 141/1961 Sb., trestní řád
5. zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád

Judikatura

1. nález Ústavního soudu sp. zn. Pl. ÚS 13/05 ze dne 22. 6. 2005
2. nález Ústavního soudu sp. zn. III. ÚS 671/02 ze dne 16. 1. 2003
3. nález Ústavního soudu sp. zn. II. ÚS 121/06 ze dne 9. 8. 2007
4. usnesení Nejvyššího správního soudu sp. zn. 2 Afs 66/2004 ze dne 11. 1. 2006
5. nález Ústavního soudu sp. zn. Pl. ÚS 33/10 ze dne 23. 4. 2013
6. nález Ústavního soudu III. ÚS 139/98 ze dne 24. 9. 1998
7. nález Ústavního soudu sp. zn. Pl. ÚS 24/04 ze dne ze dne 28. 6. 2005
8. nález Ústavního soudu Pl. ÚS 5/19 ze dne 1. 10. 2019
9. nález Ústavního soudu III. ÚS 1735/10 ze dne 12. 5. 2011
10. nález Ústavního soudu sp. zn. IV. ÚS 362/19 ze dne 4. 6. 2020
11. nález Ústavního soudu sp. zn. Pl. ÚS 77/06 ze dne 15. 2. 2007
12. nález Ústavního soudu sp. zn. I. ÚS 403/03 ze dne 17. 8. 2005

13. rozsudek Nejvyššího správního soudu sp. zn. 3 Ads 11/2007
ze dne 16. 04. 2008

14. nález Ústavního soudu Pl.ÚS 27/09 ze dne 10. 9. 2009

15. nález Ústavního soudu sp. zn. IV. ÚS 2/21 ze dne dne 19. 7. 2022

16. nález Ústavního soudu sp. zn. Pl. 106/20 ze dne 16. 2. 2021